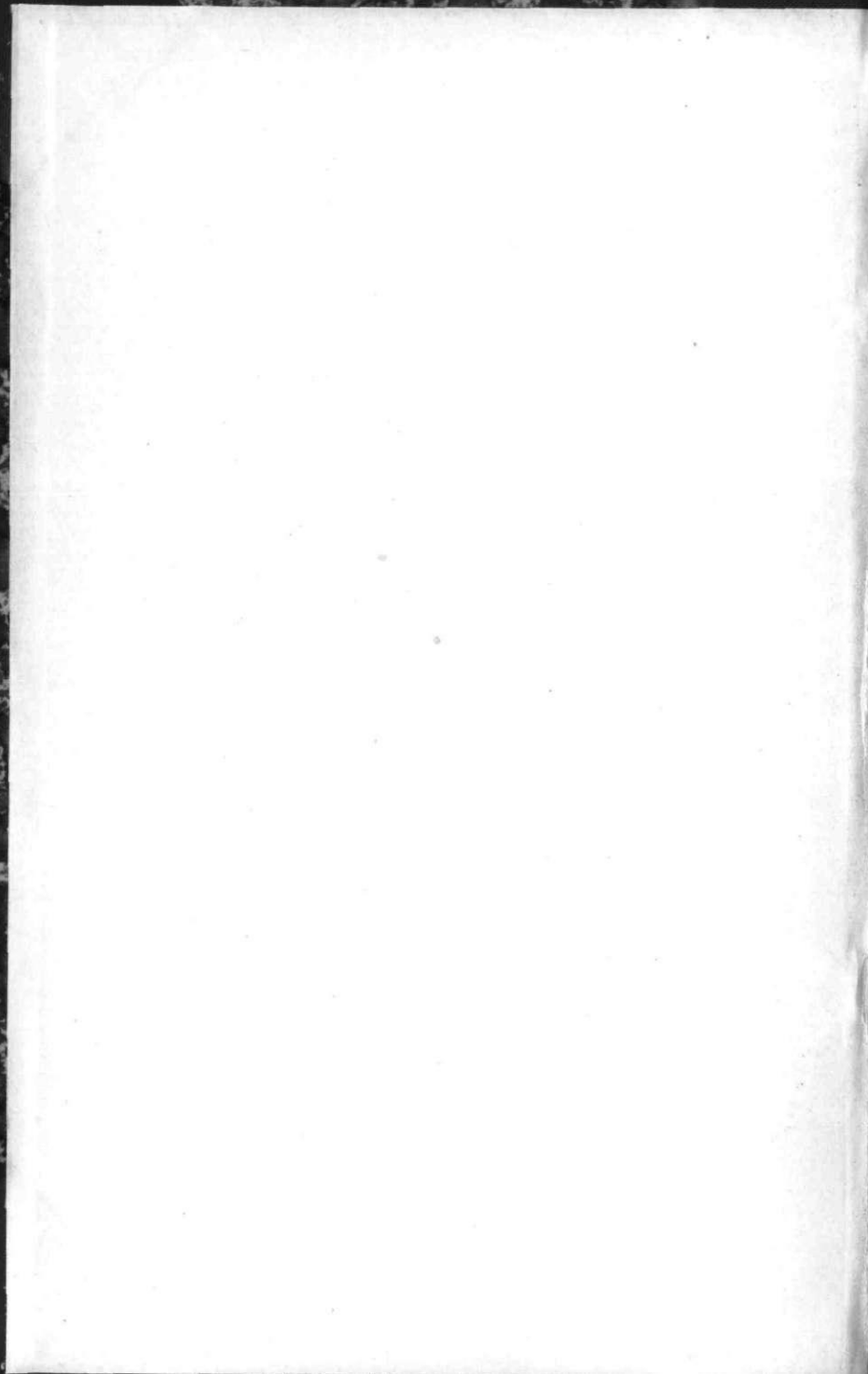

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

105988

14.

ZABAVNA KNJIŽNICA

ZALOŽILA IN NA SVETLO DALA
SLOVENSKA MATICA

XIV. ZVEZEK: UČENJAK

○ ○
SAMI MED SEBOJ

... V LJUBLJANI, 1902 ...

○ ○
TISKALA KATOLIŠKA TISKARNA.

✻ ✻ UČENJAK ✻ ✻

VESELOIGRA V TREH DEJANJIH

===== SPISAL =====

.. DR. FR. DETELA ..

SAMI MED SEBOJ

DRAMATIČNI PRIZOR

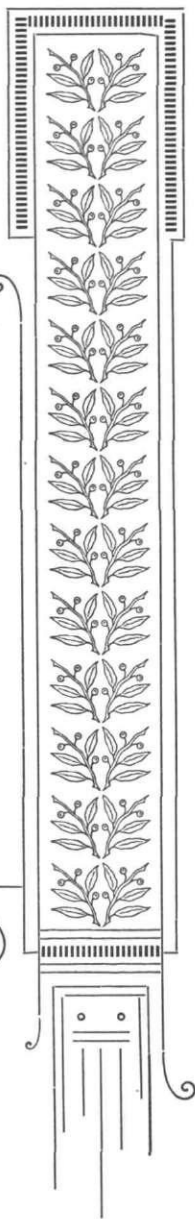
===== SPISAL =====

.. .. F. I. DOLJAN .. ..

... V LJUBLJANI, 1902 ...

TISKALA KATOLIŠKA TISKARNA

105988

105988

F2C 262/
1952

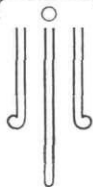

UČENJAK

VESELOIGRA V TREH DEJANJIH

SPISAL

— DR. FR. DETELA —

OSEBE:

Dr. Blažič, zdravnik.

Dr. Gornik, odvetnik.

Dr. Grm, ravnatelj blaznice.

Marin, trgovec.

Marta, njegova žena.

Selma, njuna hči.

Jakob, Blažičev sluga.

Josip Krulec, Marinov blagajnik.

Andrej Muren, Marinov kočijaž.

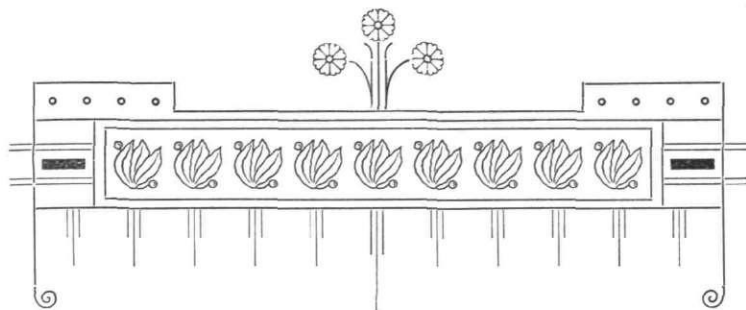
Lojzika, hišna pri Marinovih.

Policaj.

Prvo dejanje se vrši v Blažičevem stanovanju,
drugo v blaznici, tretje v Marinovi hiši.

Prvo dejanje.

(Blažičeva sprejemnica; vrata na desno na vrt, na levo v notranje prostore; v ozadju splošni vhod.)

Prvi prizor.

Jakob, od ozadja, **Lojzika** s košarico.

Jakob. Gospodična Lojzika! Baš sem Vas imel v mislih. Kaj prinašate dobrega?

Lojzika. Gospod Marin pošilja doktorju Blažiču deset butelj finega vina, in pri zajutreku Vam bom pomagala streči. Menda steče danes zaroka naše Selme z Vašim doktorjem.

Jakob. O vem, gospodična, kaj da se plete. Toda stvar še ni dognana, in jaz še nisem rekel zadnje besede. Ampak premislite, gospodična, če ni to nespametno in obžalovanja vredno, da se ženi tak mož, mož, ki bi moral živeti le vedi in slavi in obči blaginji, učenjak, ki mu ga ni para, prvi frenolog tega sveta, ki spozna po sami lobanji, po črepinji, človeško dušo! On postaja iz svetovnega problema zakonski filister. Žalostno!

Lojzika. Jaz mu morem le čestitati. Ta lepota in ta denar!

Jakob. Kaj lepota, kaj denar, ki izgine! A ta slava in ta čast! In kaj je zaroka v primeri z današnjim antro-

pološkim in frenološkim zborovanjem! Vi, gospodična, ne veste, kaj se pravi antropološki in frenološki, in se tudi po naše ne dá povedati ob kratkem. In lejte, tako antropološko in frenološko predavanje ima danes naš gospod. Pri nas podaje učenjak učenjaku kljuko.

Lojzika. Tedaj mnogo napolitnine.

Jakob. Tega ne, ker so učenjaki pozabljivi in razmišljeni.

Lojzika. Toda ta slava in ta čast! K nam hodijo pa samo trije snubci: Vaš doktor, ki je sedaj na vrhu, potem doktor Grm, ki zdravi norce, in odvetnik Gornik; in jaz se nič ne pritožujem.

Jakob. Tudi ne zaradi Andreja?

Lojzika. Oh da, pač. Ta revež, kako se mi smili! Kadar bi bila poroka naše gospodične, takrat tudi moja z Andrejem, in gospod bi nama napravil vso svatbo. Zdaj pa ta žalost in ta sramota!

Jakob. Pa saj so porotniki oprostili Andreja. Čakajte, to stoji v novinah. (*Bere.*) „Porotniki so nekrivim spoznali Andreja Murna, ki je bil obdolžen, da je oropal in vrgel v vodo blagajnika Josipa Krulca. Truplo blagajnikovo se ni še našlo. Najbrž ga je zanesla voda daleč od kraja, kjer se je našla suknja in klobuk.“

Lojzika. Kaj? Truplo je še v vodi? In ljudje pijó to vodo? Brr! Ni čuda, da nastaja toliko bolezní od vode.

Jakob. Da, škodljivost te tvarine se sploh premalo pozna in poudarja. (*Vzame buteljo iz košarice ter jo odmaši.*) Gospodična, prosim, eno kupico! Kakšna kapljica pa je to? Rensko vino; ni slabo. Potrebujeva zelenih kupic. (*Jih postavi na mizo in natoči.*)

Lojzika. Kaj počnete, gospod Jakob! Jaz ne pijem.

Jakob. Na Vaše zdravje! Bog Vas živi!

Lojzika. A če naju zaloti gospod?

Jakob. Nič se ne bojte! Ne bo ga še. Za malenkosti se tudi ne briga tak učenjak. — Vino ni napačno, dasi sem pil že boljšega.

Lojzika. Ali pišejo novine še kaj o našem Andreju?

Jakob. Gotovo. Le poslušajte. (*Bere.*) „Obtoženca“ — to je Vaš Andrej — „je zagovarjal izborni doktor Gornik, in za nekrivdo se je posebno potegnil s frenološkega stališča slavni doktor Blažič.“ — Čujete? Slavni doktor Blažič, moj šef. Premeril mu je možgane, pretipal glavo in spoznal, pri čem da smo, in koliko da je ura bila.

Lojzika. A kaj pomaga, ko naša gospôda ni prepričana, da bi bil res nedolžen Andrej, in ga noče več imeti v službi! Oh, ta žalost! In tako blizu je bila poroka!

Jakob. Gospodična, jaz Vam pa pravim, potolažite se! Ni je izgube, da bi se ne dobil namestek. Andreja seveda si izbijte iz glave; zakaj Vi kot poštena in čislana gospodična se ne morete več meniti za človeka, ki je bil zaprt, na katerega leti sum, da je vrgel koga v vodo, za katerim kažejo ljudje s prstom. Tudi ni vsak nedolžen, ki ga oprosté sodniki, in baš največji hudodelci ne sedé po ječah. Vi morate v prvi vrsti gledati nase, na svoje dobro ime, na svojo bodočnost. Varčni kakor ste, imate že gotovo mnogo prihranka.

Lojzika. Imam, hvala Bogu. V hranilnici.

Jakob. Kakih 400, 500?

Lojzika. Rajši več.

Jakob. Vidite, ljuba gospodična! Vi se ne smete zavreči. Za Vas ni Andrej, kočijaž, ki ima vedno opravka po hlevih, s konji, z živino; Vam se spodobi kaj finejšega. Vi smete zahtevati moža, ki se suče v višjih krogih, ki občuje z doktorji in učenjaki, ki ima med svetom ugled. Kaj bi imeli na primer oponesti možu, kakršen sem jaz?

Lojzika. Jaz, gospod Jakob, sem Vas vedno visoko čislala.

Jakob. In jaz sem Vas natihem zdavnaj rad imel in iskreno obžaloval, da se navezujete na človeka, ki Vas ni vreden, ki ni Vaše vrste, s katerim ne bi bili nikdar tako srečni, kakor zaslužite in kakor ste lahko z menoj.

Lojzika. O tem se še pomeniva, gospod Jakob; a sedaj moram domov, ker me bodo pogrešali.

Jakob. Nikamor mi ne pojdete, dokler ne trčiva še enkrat. — Na najino zdravje! Andreja kar pustite; Bog vé, če ni on vrgel Krulca v vodo. Saj doktorji ne vedó nič.

Lojzika. Oh, ubogi gospod Krulec, kako žalostno je poginil! Kolikokrat mi je rekel: Lojzika, ali me imate kaj rada? — On je pogrkal. — Še tisto noč, ko je izginil, sem slišala spomin, kakor bi bil kdo trikrat udaril ob mojo posteljo. Gotovo se je takrat ločila njegova duša s tega sveta. — Zdaj pa zdravi, gospod Jakob! Recite gospodu doktorju, da pride naša gospoda gotovo o pravem času.

Jakob. Zdrava, gospodična! Pomnite moje besede! Poroka Vaša naj ostane, kakor je dogovorjeno; samo ženina zamenjajte! (*Lojzika odide.*)

Drugi prizor.

Jakob (sam).

Jakob. Pametno dekle, ta Lojzika! Ni vihrava in zna ceniti veljavo postavnega moža. No, človeka pa tudi veseli videti, da je še nevaren. He, kaj! Če se ženi moj šef, zakaj bi se jaz ne! Nisem več posebno mlad, a mladosten, živahen, inteligenčen. Na dobro srečo! (*Pije.*) Prileže se vince; ampak smeha vredno bi bilo enkrat poizkusiti, kaj bi naredil moj gospod, če bi me takole zalotil in zapazil, kako mu mešam njegove sisteme. Moja lobanja je po njegovih mislih izmed najpopolnejših

in možgani taki, da bi ga jaz ne mogel oslepariti, naj bi bila izkušnjava še tolika. Časi človek tega sam sebi ne verjame; a je tako, dokazano, s frenološkega stališča. Taka glava je kaj vredna, in tak gospod. — Vrag vedi, kakšno lobanjo ima ta Andrej, ki je umoril Krulca! — Ha, nekdo prihaja. (*Pospravlja kupice.*)

Tretji prizor.

Jakob, Krulec (plane v sobo z vrta).

Jakob. Pomagajte, pomagajte! Duhovi, mrličii!

Krulec. Jakob, gospod Jakob, rešite me, rešite me za Boga!

Jakob. Pomagajte!

Krulec. Molčite in skrijte me!

Jakob. Ali ste gospod Krulec ali niste?

Krulec. Kako pa, jaz sem.

Jakob. Ali ste z dušo in s telesom ali samo Vaš duh?

Krulec. Prav jaz sem. Skrijte me, prosim Vas!

Jakob. Kako res pogrkuje. „Ali me imate kaj rada?“

Ker torej niste duh, Vas moram opozoriti, da treba potrkati, predno vstopite v sobo. Vstopati kar tako, predno se kdo oglasi, je grda kmetska navada, ki spravi lahko človeka v zadrego. Andrej Vas torej ni vrgel v vodo in Vi niste utonili?

Krulec. Ne, ne, toda usmilite se me! Za petami so mi. Črez plot sem jim ušel na vrt. Ne bo zastonj. (*Mu stisne nekaj denarja v roko.*)

Jakob. (*Drži še roko.*) In jaz sem Vas tako miloval in Lojzika je slišala Vaš spomin! Kaj pa Vaš klobuk in suknja, ki je plavala po vodi?

Krulec. Sam sem jo vrgel v vodo.

Jakob. Lisjak! Kako ste me ogoljufali in kako prestrašili! Da bi mi le v noge ne stopil ta strah! Kdo me bo potlej odškodoval!

Krulec (*mu stisne zopet nekaj v roko*). Prosim, tu odškodnina; samo rešite in skrijte me!

Jakob. Ne vem, kaj bi storil. Zakaj jaz sem poštenjak. (*Pomoli zopet roko.*) In naš gospod pravi, da pošten človek ni nikdar preplačan.

Krulec. Ah, že prihajajo! Gospod Jakob, usmilite se me!

Jakob (*odpre vrata na eni strani*). Stopite tu noter!

Krulec. Ključ, ključ, da se zaklenem od znotraj!

Jakob. Ne; ključ obdržim jaz.

Krulec. Saj je vse eno.

Jakob. Baš zaradi tega.

Krulec. Drevi me izpustite, brž ko se stemní! Ali ne boste pozabili?

Jakob. Nič se ne bojte! (*Ga zaklene.*) Še nekaj perja bo moral pustiti ptiček, predno odleti. — Ta lopov, kako me je prestrašil! Da bi mi le ne škodoval strah! Svet se pogreza res vedno bolj v hudobijo, in revež je poštenjak dandanes.

Četrty prizor.

Prejšnji, dr. Blažič, dr. Grm, dr. Gornik.

Blažič. Ves se tresem od jeze! Meni se naloži kazen, meni, zato, ker sem izpričal resnico. (*Nekdo potrka.*) Noter!

Peti prizor.

Prejšnji, policaj.

Policaj. Ne zamerite, gospoda, da Vas motim. Ubeglemu blagajniku Krulcu sem za petami, in zdi se mi, da se je skrtil baš v tej hiši.

Blažič. Ha, ta je pa dobra! Blagajniku Krulcu, ki je zdavnaj na onem svetu! V vodi ga iščite, ne tukaj! Ne zamerite, gospod policaj! *(Mu začne tipati glavo.)*

Policaj *(se brani)*. Oprostite, gospod doktor! Jaz postopam tu službeno.

Blažič. Kakor jaz, kakor jaz.

Jakob *(pomaga doktorju)*. Nič se ne bojte, gospod policaj, Vi podpirate imenitno vedo.

Blažič. Prosim te, prijatelj Grm, potiplji tu vzboklino in tu votlino. Dar slutnje in sumničenja in nezaupnosti izborna izražen na lobanji. Mož je rojen policaj. Jaz čestitam Vam in oblastvu; toda tu ste na napačnem sledu. Brez zamere!

Policaj. Jaz ne morem misliti, da bi se motile moje oči.

Blažič. Rad verjamem; posledica posebnega delovanja Vaših možganov. Vi ne morete nič za to.

Policaj. Torej oprostite, gospoda! Zmotil sem se. *(Odhaja.)*

Jakob *(ga spremi in odnese košarico)*. To nič ne dé. Oči se motijo in ušesa se motijo; frenologija se ne moti.

Šesti prizor.

Blažič, Grm, Gornik.

Blažič. Vidita, prijatelja? Nov dokaz istinitosti moje teorije. In ta sodnik mi naloži globo, ker sem rekel, da so naši sodniki in porotniki hujši nego oni, katere obsojajo.

Grm. Vraga, trditev je huda! To se je zgodilo pri porotni obravnavi Krulec-Muren?

Gornik. Da. Dr. Blažič je imel kot psihiater izreči svoje mnenje o dušnem stanju obtoženca Murna, a kot temperamenten mož se ni omejil na ta posebni slučaj, ampak je porabil priliko, da pridobi naše cenjene sodnike in porotnike za svoje napredne

nazore. Jaz sem kot zagovornik branil stališče, da se mora oprostiti Muren, ker ni dokazana krivda; doktor Blažič kot dušeslovec pa, da se mora oprostiti, naj je krivda tudi dokazana. Poslušavstvo je strmelo in tedaj je padla tista — no, kako bi rekel?

Blažič. No, reci: resnična beseda, ki jo dokažem drevi vsemu razumništvu.

Gornik. In ki je stala davi doktorja Blažiča deset gol-dinarjev globe zaradi razžaljenja sodišča.

Grm. Paradokсна je trditev gotovo.

Blažič. Kakor vsaka nova resnica. Čujta vendar! Pogoj in vir vsemu tako imenovanemu dušnemu življenju, mišljenju, čuvstvovanju, hotenju, so gotovo možgani. Kakor so razviti možgani, tako se vrši ono tako imenovano dušno življenje. Posameznim možganskim delom odgovarjajo posebne dušne moči in nagoni. V gorenjih delih je razvit razum, spredaj kraljujejo čuvstva za umetnost, ob straneh pogum, blizu zraven krvoločnost, tatinski in roparski nagon in tako naprej. Razvitek možganov se razvidi iz površine lobanje. Stvar je enostavna kakor Kolumbovo jajce. Kakršna lobanja, takšni možgani; kakršni možgani, takšno delovanje. Zatorej je smešno, ljudi hvaliti zaradi njih poguma ali razumnosti ali kake druge tako imenovane vrline; ampak čestitati jim treba, da jim je dala dobrotljiva narava take možgane; naravnost grozovito pa je preganjati, kaznovati, moriti koga, ki je tako nesrečen, da ga ženejo možgani k tatvini, goljufiji, umoru.

Gornik. In Vi, gospod doktor Grm, ste istih nazorov?

Grm. V principu pač, zakaj to je najnovejše stališče psihofizike in frenologije.

Gornik. In se ne bojite, da tudi Vam kak reakcionaren sodnik ne naloži globe?

Grm. Ne. Človek mora biti pameten, v pošte v jemati razmere, uvaževati nazore drugih, javno mnenje in kar je takih faktorjev. To je moje praktično stališče.

Blažič. Stališče popolnega dvorjana, ki mu okoliščine in razmere določujejo barvo, čigar element je nedoslednost.

Grm. Kaj se hoče? Svet je tak; jaz ga ne predrugačim.

Blažič. Tudi treba ni. To prepusti naši struji, ki prodira neustavljena in podira zastarele nazore temnih stoletij!

Grm. Kakor hitro prodre, pridružim se ji jaz brez pridržka.

Gornik. In značaj in volja človeka je tedaj brez pomena?

Blažič. Volja, volja, dragi moj, volja je beseda, zvok, dim. Tistih metafizičnih pošasti, kakor so volja, razum, pamet, smo se vendar že iznebili, da vemo, da ne pomenijo drugega nego kemična pretvarjanja in električne toke v živčevju, ki vodi in goni potem naše mišice.

Gornik. A, ljubi moj Blažič, ako se iznebimo pameti in razuma in si razlagamo voljo le kot kemično pretvarjanje in električni tok, potem izgine s sveta vse, kar je lepega in dobrega: krepost, zvestoba, pravica.

Blažič. Izgine pa tudi, ljubi moj Gornik, vse, kar je grdega in slabega: hudobnost, nezvestoba, krivica. Kakor se ono nikomur ne more šteti v zaslugu, tako to nikomur v krivdo.

Gornik. A kako se bodo branili dobri napadov krivičnih?

Blažič. S tem, da jih storé neškodljive.

Gornik. Z ječo in vislicami.

Blažič. Sirovež! Zakaj pa ne daš obesiti psa, ki je ukradel klobaso? Jaz pravim: Proč z ječami, živela zdravilišča!

Grm. Ali z drugimi besedami: Proč s krivicami, živele bolezni!

Gornik. Ali še drugače: Proč z advokati, živeli zdravniki! O dragi moj Blažič, s tvojim sistemom ne bo nič.

Grm. Gospoda doktorja Gornika, prijatelj, ne boš izpreobrnil. Zakaj če ni ne hudobij ne krivic ne

zločinov na tem svetu, potem res ni treba ne sodnikov ne odvetnikov ne juristov, ki živé ob krivicah, kakor mi zdravniki o boleznih; ne li, gospod doktor?

Gornik. Da, zares; Blažičeva teorija je za nas bolj moralna nego vsa njegova zdravila skupaj. Mi se ji bomo ustavljali z vsemi silami, ki nam jih bo podvojil obupni boj za obstanek.

Blažič. Torej le kaznujte naprej in trpinčite in morite! Še natezalnico vpeljite zopet, krivičniki, morivci!

Gornik. Saj po tvoji teoriji ni ne krivičnikov ne morivcev. Mi ne delamo krivic, ampak ravnamo samo po svojih možganih, ki se kemično morda nekoliko drugače pretvarjajo nego pri drugih ljudeh. A kaj moremo mi za to, in kaj se jeziš čez to našo bolezen in zamerjaš nam, ki morimo morivce, morivcem pa ne, ki moré nedolžne ljudi!

Blažič. Spadate pač vsi skupaj v blaznico.

Gornik. Torej se bije ves naš boj za to, ali spravimo mi tebe noter ali ti nas.

Sedmi prizor.

Jakob, prejšnji.

Jakob. Gospod, gospa in gospodična Marinova.

Blažič. Oprostita za trenutje, prijatelja! (*Odide z Jakobom.*)

Osmi prizor.

Gornik, Grm.

Gornik. Izvrsten človek ta Blažič, a malo prenapet.

Grm. Da se je gospodična Selma tako zagledala vanj, to mi je neumevno; sicer tako pametna.

Gornik. In tako bogata in lepa.

Grm. Prav škoda je je. In res čudno! Kar nič ni brhek Blažič in ni si še naredil denarja; a slaven frenolog je, misli in govori in piše diametralno nasprotno pametnim ljudem, in to zadostuje ženski ničemurnosti. Ah, gospod doktor, ali bi hoteli Vi oči odpreti staremu Marinu, ki ravno tako tišči za slavnim Blažičem, in mu dokazati, da on ni ženin za njegovo hčer.

Gornik. Kaj to mene briga!

Grm. A briga mene, gospod doktor; zakaj jaz se zanimam za gospodično Selmo in sem se zarotil, da mora biti moja.

Gornik. Kakor se kaže, bo izpodletela zarota.

Grm. Ne sme, ne sme. Selma ni za Blažiča, Blažič ne za Selmo. On je ideolog, fantast, po domače norec.

Gornik. In ona se v mišljenju popolnoma strinja ž njim.

Grm. Ženske muhe, ženske muhe! Vi, gospod doktor, jih lahko preženete.

Gornik. Dobro; poizkusim svojo srečo.

Deveti prizor.

Marin, Marta, Selma, Blažič, prejšnja.

Blažič. Prelepa hvala, da ste sprejeli moje vabilo!
(*Splošno pozdravljanje.*) Mali zajutrek na vrtu je že pripravljen.

Marin. Gospod doktor, mi Vas moramo zahvaliti za Vašo prijaznost in zlasti za vstopnice k antropološkemu zboru, da se moremo udeležiti proslave Vašega imena in da obsije majhen žarek Vaše slave tudi nas, Vaše slavitelje.

Blažič. Slava, gospod Marin, je dim in puh; blaginja človeškega rodu je edini vredni cilj moškega prizadevanja.

Selma. A častni znak doseženega cilja je slava, gospod doktor, ki so jo cenili največji možje vedno najvišje.

Marin. Aleksander na primer in Napoleon.

Grm. In Krez, bogati Krez.

Marin. Tisti, ki je klical: Solon, o Solon! Ne li? Tudi jaz sem že to bral, pa človek pozabi mnogo.

Blažič. Preveč hvale, vse preveč. Jaz izpolnujem samo svojo človeško dolžnost, ko izkušam rešiti nebroj žrtev mračne omame in temnih blodenj.

Selma. Kako skromni ste, gospod doktor!

Blažič. In Vi gospa, moja cenjena nasprotnica, mi ne želite uspeha?

Marta. Uspeha ne, gospod doktor, ampak sreče, prave sreče. Zakaj uspeh potrjuje človeka v dobrem, pa tudi v slabem in postane lahko vir sreče in nesreče.

Blažič. Res je to, gospa; toda kaj mi mar sreče, kaj nesreče, ko sem se posvetil le vedi in resnici.

Marin. Živela veda in resnica, gospod doktor! Današnji zbor bo krona Vaše slave.

Blažič. Morda pa mi splete trnjevenec mesto lavorjevega. Trudu ne sledi vselej uspeh; a slave posledica je vselej zavist.

Selma. Modro govorite, gospod doktor!

Marin. Istina, gospod doktor, ki jo izkušam jaz sam. Kako nas zavida vse mesto zaradi Vas, zaradi Vašega prijateljstva! In kolik užitek je taka zavist! Ves svet se jezi, človek si pa mane roke.

Grm. Tuja zavist je zabela lastne sreče.

Marin. Ne res, gospod doktor? Če je vse srečno in vse slavno, potem je sreča in slava prazen nič; potem imamo komunizem in petroleum. Boljša zavist nego pomilovanje. Torej pogum in srečo in po zborovanju, gospôda, pri nas večerja! Vsi povabljeni. Šampanjec se že hladi; zakaj fina mora biti večerja, kakor se spodobi za gostitelja in za goste.

Selma. Papa že ponavlja, gospod doktor, ves teden napitnico.

Deseti prizor.

Jakob, prejšnji.

Jakob. Andrej Muren je zunaj in bi rad govoril z gospodom Marinom in z gospodom doktorjem.

Blažič. Jakob, zakleni vrata, da nas ne zaloti nepripravljenih. Govoril bom ž njim pozneje. (*Jakob zaklene vrata.*)

Marin. Ta nadležnež, ta sitnež! Pri miru naj me pusti; če ne, pokličem policijo.

Marta. Oh, Florijan, morda bi se ga pa vendar usmilil in ga vzel zopet nazaj v službo. Kako je bil vedno priden in vesten in hvaležen za vsako malenkost.

Selma. Da, papa, vzemi ga nazaj, saj ga je sodišče spoznalo za nedolžnega.

Marin. Kaj? Sodišče? Ali je to zame merodajno? Ali so sodniki fiziologi in psihologi in frenologi, da bi imponirali meni? Jaz se držim gospoda doktorja Blažiča.

Gornik. A, gospod Marin, jaz sem vendar dokazal, da Muren niti mogel ni zvršiti zločina.

Marin. In gospod doktor Blažič mi je dokazal, da ga je storiti moral, moral, s frenološkega stališča.

Blažič. Gospôda, jaz ne maram znova pričeti vsega prepira, ki razburja mene in druge. A današnje predavanje in demonstracije bodo preverile vsakega, ki ima možgane, o resničnosti mojih hipotez. Muren je nedolžen kakor nespametno dete, ki se igra z vžigalicami in zažge staršem hišo. Kar je storil, je moral storiti in bode ponovil, ko se pokaže prilika. Zatorej ne morem jaz, ki sem preiskal njegovo lobanjo, nikomur svetovati, da se mu zaupljivo približa.

Marta. In toliko let ni storil nikomur nič žalega in bil vedno vzor dobrega posla, Krulec pa vedno potuhnjenec in lažnik in slepar.

Blažič. Da, tu se pač vidi, kako slepi videz priproste oči. Gospod Krulec je imel tako popolno lobanjo, kakršna se malokje dobi; plemenitost, blagost, zvestobo je imel čudovito izraženo v vsem obličju in po površini svoje lepe glave.

Marin. Da, tako je. Na mojo prošnjo ga je bil pregledal gospod doktor, in vsled te preiskave sem mu jaz tudi vse zaupal. Kako milujem sedaj tega blagega nesrečnika! A brž, ko se dobi njegovo truplo, mu postavim lep spomenik na grob, naj me stane tudi sto goldinarjev; saj je umrl mladenič kot žrtva svoje zvestobe do mene.

Gornik. Jaz pa upam s sodnikom vred, da dobimo še živega v pest in da morebiti vrne, kar je Vam zmanjkalo, gospod Marin.

Blažič. Prijatelj, ti skrbiš vedno za smeh in zabavo.

Gornik. Upam, da ne na svoje stroške.

Grm. Koliko je zmanjkalo v blagajnici?

Marin. 5000 goldinarjev.

Jakob. Kaj? 5000 goldinarjev!

Blažič. Kaj to tebe briga! Glej, da bo zajutrek v redu! (*Jakob odide na vrt.*) Gospôda, ne govorimo več o tem! S predsodki je borba brezuspešna in odveč. Prosim, na moj vrt, k prijetnejši zabavi, kakor se nadejam. (*Odhajajo na vrt, naprej gospa in gospod Marin, potem Selma in Gornik, Blažiča zadržuje Grm.*)

Gornik (*Selmi*). Gospodična Selma se zanima samo za doktorja Blažiča slavo.

Selma. Ali zamerja krepki spol šibkemu, da tudi njega vleče čast in slava?

Gornik. In da zametuje tiho srečo.

Selma. Istina. Jaz dam za žarek prave slave rada vso tisto imenitno tiho srečo, za katero smo baje rojene ženske, in visoko nadkriljuje meni slaven mož še tako tihega soproga.

Gornik. O velike gospodične! (*Odideta.*)

Enajsti prizor.

Blažič, Grm.

Grm. Čestitam ti, doktor, da si dobil tako nevesto, iz srca čestitam. Kako srečno življenje se ti obeta ob strani ljubeznive družice, obdarjene z vsemi vrlinami duha in telesa. Gospodično Selmo poznam jaz namreč iz dolgotrajnega občevanja z njenimi roditelji; tebi pa je gotovo s frenološkega stališča še bolj znana.

Blažič (*zamišljen*). Ne, po pravici rečem, s te strani ne.

Grm. Ne? — Čudno. Človek bi dejal: Zdravnik, zdravi se sam! Saj meni bi se zdelo jako važno, spoznati popolnoma tovarišico, s katero bi mi bilo preživeti vse življenje; in ti vendar trdiš, da je med drugimi dobrotami frenologije tudi ta, da prepreči vsak nesrečen zakon, ko lahko preišče prav po pesnikovem naročilu, ali se srce s srcem zлага.

Blažič. Hvala ti, prijatelj, da si me opozoril na to.

Grm. Prosim; zdelo se mi je dolžnost, ker mi je v resnici pri srcu tvoja in gospodične Selme sreča.

Blažič. Veš, prijatelj, moja posebna napaka je nekaka prevelika zaupljivost. (*Se potiplje po glavi.*) Tu, ta vzboklina. Proti sleparjem premalo opreznosti. — No, pravijo sicer, da je ljubezen slepa; a še gluha po vrhu ne sme biti.

Dvanajsti prizor.

Jakob, prejšnja.

Jakob. Gospod doktor, gospôda čaka na vrtu!

Blažič. Prijatelj, idiva! — Jakob, jaz se vrnem kmalu; potolaži med tem Murna, naj še malo počaka. (*Blažič in Grm odideta na vrt.*)

Trinajsti prizor.

Jakob.

Jakob. 5000 goldinarjev! 5000 goldinarjev! In meni je dal samo 20! Oj ti lopov! Razbijem ti tisto popolno lobanjo, kjer je blagost in plemenitost zapisana. Ali se je že zgodila taka lopovščina, odkar stoji svet! In jaz revež mislim, da sem že bogato poplačan. (*Odpre sobico.*)

Štirinajsti prizor.

Jakob, Krulec.

Krulec (*oprezno*). Ali je že čas, gospod Jakob, ali je že prilika? Ves se tresem; vse sem slišal, kar je govoril doktor Gornik. Oh, ta me spravi še v nesrečo! Ljubi gospod Jakob, pomagajte mi!

Jakob. Da, pomagajte mi! V ječo Vam bom pomagal. Kako ste goljufali mene, svojega rešitelja! 5000 goldinarjev ste vzeli. Kaj, vzeli? Ukradli, naropali. In meni ste jih vrgli kakor vbogajme, kakor beraču, 20! Ali ni to črna nehvaležnost?

Muren (*trka odzunaj na vrata, Krulec skoči v sobo nazaj*). Ali morem govoriti z gospodom doktorjem?

Jakob (*na eno stran*). Ali ga slišite — (*na drugo*) Počakajte še malo! — (*na ono*) mojega maščevalca? — (*na drugo*) Precej pride! — (*na ono*) Kar noter ga spustim, da Vas popelje pred sodišče.

Krulec. Ne, ne, gospod Jakob, saj nisem še rekel zadnje besede.

Muren (*zunaj*). Ho! Ali ne govori Krulec notri?

Krulec (*polglasno*). 200 goldinarjev doboste, gospod Jakob, ako me rešite. — 300. — 350.

Jakob. Izpod 500 ni nič. (*Odzunaj se čuje trkanje.*)

Krulec. Velja. Samo skrijte me! Zopet prihajajo! — (*Trkanje.*)

Jakob (*zaklene Krulca, proti vhodnim vratom*): Potrpite vendar, da pride gospod!

Petnajsti prizor.

Blažič, Jakob.

Blažič. Jakob, sedaj odpri Murnu! A predno vstopi, preišči ga skrbno, če nima kakšnega orožja pri sebi, in potem — ne oddalji se nikamor! (*Jakob odide skozi vhodna vrata*). — Ti sitna reč! Za vse ljudi skrbim, vsem svetujem, nase pozabljam. Predno sem vzel v službo Jakoba, sem se preveril, da ima pravilno lobanjo; za večnost se pa vežem na slepo srečo. Dobro, da zaroka ni še poroka, in da je prva zamera boljša od zadnje. — Oh, in sedaj še ta Muren! — Ha, kaj! Pogum in opreznost! Andrej Muren, vstopite!

Šestnajsti prizor.

Blažič, Muren.

Muren (*pogleda hitro po vseh kotih, prehodi sobo, in Blažič se mu umika za mizo*). Ne zamerite, gospod doktor! Ali ni bil ravnokar blagajnik Krulec notri? Ali ni Krulec govoril v tej sobi?

Blažič. Kaj ne? Krulec Vam hodi vedno po glavi. To so tako imenovane halucinacije. Iščete ga zaman. A kaj ste prišli k meni? — Toda, prosim, ne tako blizu!

Muren. Zahvalit Vas, da ste se potegnili zame pred sodiščem in dokazali, da sem nedolžen. S čim Vam morem poplačati? Življenje dam za Vas.

Blažič. Prijatelj, jaz sem vesel, če mi ga ne vzamete. A če mi hočete biti hvaležni, Muren, storite mi majhno uslugo in povejte odkritosrčno, kako ste umorili gospoda Krulca.

Muren. Gospod doktor, kaj govorite! Jaz še nikogar nisem umoril in nikogar ne bom, če mi Bog pomaga.

Blažič. O dragi moj Muren, ne bodite otročji! Saj tu niste pred sodiščem. Zaupljivo mi povejte, kako ste utopili blagajnika Krulca. Razen mene ne izve

tega nobena živa duša, in meni ni treba tajiti, ker že tako vse vem. Kaj ne, zgrabil Vas je neki nagon, notranji nagon, kateremu se niste mogli ustaviti, in predno ste se zavedli, je bilo dovršeno dejanje?

Muren. Ali se Vam meša, gospod doktor, da tako govorite? Moj dobrotnik ste, hvalo sem Vam dolžan; a žaliti se ne dam. Zdravi!

Blazič. Počakajte še malo! — Če mi nočete storiti prve usluge, prosil bi Vas druge. Drevi imam jaz jako važno predavanje v antropološkem društvu in za to potrebujem vsakovrstnih lobanj, in Vaša bi bila najzanimivejša.

Muren. Dokler sem živ, Vam vendar ne morem dati svoje lobanje.

Blazič. Kar s seboj jo prinesite, ob šestih zvečer, v muzej, da Vas produciram zbranim učenjakom. Ne bo zastonj.

Muren. Ne, gospod doktor. Revež sem, a denarja ne vzamem od Vas; toda čakal Vas bom in šel z Vami, kamor hočete; zakaj Vi ste me rešili.

Blazič. In še Vas bom rešil. Samo poslušajte me! Ravnatelj blaznice, doktor Grm, mi je dober prijatelj, z njegovo pomočjo Vas spravim jaz v blaznico.

Muren. Oh, gospod doktor!

Blazič. Popolnoma brezplačno.

Muren. Kaj vendar mislite, gospod doktor!

Blazič. In poskrbel bom, da se Vam ondi ne bo godilo slabše nego sedaj med svetom, koristilo bo pa to neizmerno Vam in drugim, in še mnogo hvaležnejši mi postanete.

Muren. Jaz? V blaznico? Saj nisem blazen!

Blazič. Dragi moj, ako stopite v blaznico in povprašate ondi vse siromake po vrsti, ali menite, da bo le eden rekel, da je blazen? Vsi se imajo za pametne in modre, tako malo pozna človek samega sebe. A mi zdravniki sodimo drugače. Torej, ljubi Muren, ne branite se; nič hudega se Vam ne bo zgodilo v tihem ozidju.

Muren. Gospod doktor, Vi pojte v blaznico; Vam se meša, ne meni!

Blažič. Da, dragi moj, nenormalnim ljudem se vidi vse nenormalno. Toda, brez šale. Kaj Vas čaka zunaj! Ropali boste zopet in morili, in zapró Vas, in vpraša se, ali doboste še tako prosvetljenega zagovornika.

Muren (*jezen*). Kaj blebečete, gospod doktor! Jaz nisem ropal in ne bom ropal.

Blažič. Ho! Ostanite tam, kjer ste, in pomirite se! Jaz Vas ne ovadim nikomur in Vas ne sovražim nič; ampak samo milujem Vas in se Vas nekoliko bojim kakor vsakega nenormalnega človeka. A dajte si vendar dopovedati! Ropali boste zopet — ostanite tam! — a brez vsake krivde; saj morate tako, morate, ker ste za to in tako rojeni.

Muren (*zase*). Čim učenejši, tem neumnejši! Kako bi izpametoval tega norca?

Blažič (*zase*). Sam s seboj govori, najsumnejši simptom.

Muren. He, gospod doktor, če moram tedaj jaz ropati in moriti, kakor Vi trdite, kako da stojim pred Vami in Vam ne storim nič žalega? Kako lahko bi Vas zgrabil!

Blažič. In menite, da bi se jaz zavzel? Nov dokaz moje teorije bi bil to, dasi odveč, ker imam drugih več ko treba.

Muren. A ovadili bi me.

Blažič. Tako nedosledno vendar ne bi ravnal, da bi sam podiral svoj sistem.

Muren. Ha, kake izkušnjave! Razžalil me je in krivico mi dela.

Blažič (*zase*). Zdaj se bori s svojimi nagoni; a jih ne bo premagal; ne bo jih.

Muren (*srdit*). He, doktor, jaz terjam zadoščenja!

Blažič (*vrže listnico predenj in zbeži skoz vhodna vrata*). Tu moj denar! — Jakob, Jakob!

Jakob (*odzunaj, z vrta*). Precej, precej, že grem, že letim.

Sedemnajsti prizor.

Muren.

Muren. Ah, Bog nebeški, kaj sem storil! Razžalil sem svojega dobrotnika, svojega rešitelja. Jaz nesrečnik! Brž za njim, da ga prosim odpuščanja. (*Odhiti za doktorjem, z vrta vstopi Jakob.*)

Blažič (*zunaj*). Jakob, sèm, sèm! Nad mene gre; zdajle me bo!

Osemnajsti prizor.

Jakob.

Jakob. Kaj pa je, kaj pa je? Primate ga, držite ga! (*Pobere in spravi listnico.*) Jaz že držim.

Devetnajsti prizor.

Marta, dr. Grm, Jakob.

Marta. Ali ni klical gospod doktor?

Jakob. Da, gospa, meni se je tudi tako zdelo. Zato hitim gledat, kaj da je (*odide za Blažičem*).

Dvajseti prizor.

Prejšnja.

Grm. Milostiva gospa, ali se Vam ne zdi čudno vse to vedenje? Ta nemir, raztresenost, brezbriznost za najvažnejše stvari! Kot ravnatelj blaznice imam jaz veliko izkušnost in se prav bojim za našega prijatelja.

Marta. A zakaj mu ne izbijete čudnih njegovih nazorov iz glave? Kot iskren prijatelj bi ga ne smeli potrjevati v njegovih zmotah.

Grm. Princip, milostiva, moj princip! Z zanikanjem, izpodbijanjem, protidokazi se ne doseže pri takih ljudeh nič. Treba se na videz strinjati z njimi, pritegniti njih nazorom, vdati se njih mišljenju, v nadi, da že dejansko življenje poskrbi za poraz. Potem, milostiva, je treba še jemati v poštev znanstveno delovanje. Dandanes napreduje veda jako hitro. Najmanj vsakih pet let mora vsak znanstvenik izpremeniti ves svoj sistem, ako noče zaostati in zastareti. Držati se treba vedno najnovejšega in najmodernejšega in zraven ohraniti dober nos za še modernejša stališča in ga hitro zavzeti. Od te spretnosti zavisi slava in denar. Kdor pride prepozno, dobi kosti, med tem ko se spreten znanstvenik ravna že na novo kosilo. Pameten človek stoji z eno nogo vedno zunaj svojih principov; fantast pa in ideolog, ki je dosleden, mora priti z dejanskim življenjem navzkriž, ker smatra igrače nemirne domišljije za svetovne zakone. In tak je naš prijatelj, za katerega se zelo bojim. A kako mu morete Vi, milostiva gospa, izročiti z lehkim srcem svojo hčer, svoj najdražji zaklad!

Marta. Bog ve, da ne z lehkim srcem, gospod doktor. A kaj morem jaz opraviti! Vsako dekle bi imelo rado slavnega in veljavnega moža, in doktorja Blažiča slavé naše novine dan na dan.

Grm. Da, novine, ker zahtevajo bravci vedno kaj novega in vedno izpremembo, če tudi na slabšo in nespametnejšo stran. Morebiti ima pri ženskah moda isti izvor.

Marta. To izvira odtod, ker nima večina mož samostojne sodbe.

Grm. In večina žensk ne samostojnega okusa.

Marta. Kakšno reč počne moj mož z doktorjem Blažičem! Pri vsaki veselici in slavnosti velja njemu napitnica in novinarje plačuje, da ga proslavljajo.

Grm. In gospodični sem ga jaz tolikrat pokazal v pravi luči.

Marta. Baš to jo najbolj jezi, da se Vi Blažiču vpričo laskate, odsotnega pa obirate.

Grm. Odprite ji tedaj Vi oči, milostiva gospa, predno bo prepozno!

Edenindvajseti prizor.

Prejšnja, Blažič.

Blažič (*prihiti ves spehan z vrta*). Zmaga, zmaga, sijajna zmaga moje teorije! Moralo se je tako zgoditi, moralo tako priti!

Marta. Kaj pa se je zgodilo, gospod doktor?

Blažič. Kaj se je zgodilo? Očividno se je dokazala resničnost mojega sistema. Poslušajte: *x* ima roparsko, morilno lobanjo, pride v dotiko z *y* ob priliki *z* in izvrši se popolnoma pravilen roparski napad. A jaz imam hitre noge, ušel sem mu na vrt in vrata pred njim zaklenil. — Prosim, gospôda, vrnite se k družbi in opravičite me, ker jaz moram hitro vse to zabeležiti kot najvažnejši dodatek za drevišnjo razpravo.

Dvaindvajseti prizor.

Prejšnji, Gornik, Marin, Selma.

Gornik. Kaj pa se je zgodilo?

Selma. Ah, gospod doktor, mi hitimo za Vami, in Vi bežite od nas in nimate nič časa za svoje goste.

Blažič (*piše pri mizi*). Takoj, takoj, draga gospodična. (*Piše.*) „Primeril se je drastičen slučaj.“ — Doktor Gornik, zabavaj vendar častito družbo mesto mene!

Grm. Saj jo zabava izborna; ne li gospodična Selma?

Selma. Istina, gospod doktor, in hvaležna sem mu. Saj nas zanemarja popolnoma naš gostitelj.

Marin. Tiho, tiho, dete! Gospod doktor piše; on piše za ves strmeči svet, za večnost; on rešuje svetovna vprašanja.

Grm. Na učenjaške posebnosti, gospodična, se morate ozirati.

Blažič (*piše*). „Roparska lobanja z vsemi znaki zlobnih nagonov.“ — Ah, Grm, pelji vendar na vrt družbo, ki me tu samo moti!

Marin. Da, pojmo, pojmo, da ne motimo nesmrtnega dela! Prisostvovali smo porodu velikih idej.

Blažič. Jaz pridem takoj za Vami, takoj.

Grm. Tako ljubeznivemu vabilu se vendar ne moremo ustavljati.

Selma (*Gorniku*). Idimo, gospod doktor, da ne bomo nadlegovali s svojo navzočnostjo slavnega moža!

Gornik. Ah, ker ne utegne slavni, se mora zadovoljiti gospodična s tihim možem. (*Odidejo na vrt.*)

Triindvajseti prizor.

Blažič, potem **Jakob**.

Blažič. He, Jakob, Jakob!

Jakob (*vstopi*). Gospod doktor?

Blažič. Ali si pobral tu na tleh mojo listnico z denarjem?

Jakob. Jaz? Listnico z denarjem?

Blažič. Da. Tu na tleh.

Jakob. Vašo listnico, gospod doktor?

Blažič. Da, moja listnico. Ali ne veš, da me je tu, v moji sobi, roparski napadel Andrej Muren?

Jakob. Kaj? Napadel da Vas je? Predrzni lopov!

Blažič. Toda Bog ne daj, o tem komu kaj črhniti! Razumel? To ostane med nama. Jaz sem mu vrgel listnico z denarjem —

Jakob. Listnico z denarjem!

Blazič. — in zbežal.

Jakob. In zbežali!

Blazič. On pa je pobral listnico in šel.

Jakob. Jaz ga grem takoj ovadit.

Blazič. Nikakor ne!

Jakob. Zakaj ne?

Blazič. Ker prepovedujem jaz.

Jakob. Ha! Vzeti mojemu gospodu listnico z denarjem! Kje pa sem bil jaz takrat? Ali pa res veste, gospod doktor, da je vzel listnico Andrej?

Blazič. I seveda. Tu je ni več, drugega človeka ni bilo v sobi, in lobanjo ima ta Muren tako nesrečno, da ne more ravnati drugače. A da se mi je posrečil ta dokaz, to me tako veseli, da bi rad dal še petkrat toliko denarja.

Jakob. In jaz mislim, gospod doktor, da bi se tudi še petkrat dobili ljudje, ki bi ga pobrali.

Blazič. A taki dokazi so prenevarni. — Toda, Jakob, ali si ti že katerikrat opazoval glavo gospodične Selme?

Jakob. To se razume, s frenološkega stališča.

Blazič. In kakšna se ti je zdela?

Jakob. Gospod doktor, ne zamerite, da Vam ne odgovorim na to vprašanje.

Blazič. A jaz ti zapovedujem!

Jakob. Gospod doktor, poslušajte me in ne zahtevajte odgovora! Resnica je zamera; in čemu naj bi se jaz zameril Vam in bodoči svoji gospodinji!

Blazič. Besedo ti dam, da se mi ne zameriš, če mi poveš resnico.

Jakob. Stara pesem, gospod doktor. Če bi Vi vedeli, koliko sem jaz že pretrpel za resnico in pravico, ne bi me silili; zlasti ker lahko porabite svoje oči in svoje roke in lahko povprašate o priliki tudi hišno Lojziko.

Blazič. Vse res, Jakob; toda moje vprašanje je znak mojega zaupanja v tebe, in jaz pričakujem, da se izkažeš vrednega tega zaupanja.

Jakob. Dobro tedaj! Vi sami zahtevate, in jaz si umijem roke. Poštenjak ne misli na posledice, kadar govori resnico. Lobanja gospodične Selme pa se mi vidi zelo konfiscirana.

Blažič. „Komplicirana“ hočeš reči.

Jakob. Jaz hočem reči „komplicirana in konfiscirana“ in vem, kaj govorim.

Blažič. Dobro. Iди sedaj na vrt in poskrbi, da ne bodo ničesar pogrešali gostje, in reci, da pridem takoj. (*Jakob odide.*)

Štiriindvajseti prizor.

Blažič.

Blažič. Da, zaroka, zaroka! Kako bridko lahko naleti človek! Ta človek je seveda Selma; kajti moja ljubezen pravzaprav ni tako strastna, da bi mi počilo srce, ako se razdere zveza. A obžaloval bi njo, nedolžno revo. Kaj bo počela brez mene! Če bi se omožila s kakim drugim, to bi jo nemara nekoliko potolažilo; a ne bo hotela, ne bo hotela; preveč me ljubi. Da, prehitro smo ravnali. — Toda, morebiti je moj strah prazen. O če bi vedel človek!

Muren (*zunaj*). Oh, gospod doktor, eno samo besedo.

Blažič (*skoči k vratom in tišči*). Hu, zopet Muren, zopet morivec! Jakob, Jakob! Idite, Muren, idite, ne nadlegujte me!

Muren (*zunaj*). Prej ne, gospod doktor, dokler ne zadobim odpuščenja, ker sem Vas tako nehvaležno razžalil.

Blažič. Vse pozabljeno, vse odpuščeno! Samo idite in ne strašite me več! Mojo listnico z denarjem ste vzeli; kaj še hočete!

Petindvajseti prizor.

Blazič, Jakob.

- Jakob** (*vstopi z vrta*). Kaj pa je? Kaj pa je zopet?
- Blazič**. Muren je zopet in sili noter. Gotovo me hoče zopet napasti. — Pojdi ti skoz vrata okrog in odpravi ga!
- Jakob**. Gospod doktor, kaj pa, če mene napade? Jaz tudi nisem ukradel svoje kože. Skoz vrt grem po policijo.
- Blazič**. Bog ne daj! Policija ne sme nič zvedeti o tej nesrečni žrtvi nenormalnega živčevja.
- Muren** (*zunaj*). Kaj pravite o listnici? Jaz da bi bil Vam kaj vzel!
- Blazič**. Jakob, tišči tukaj vrata, mene že bolé roke!
- Jakob**. Kaj pa, če ima puško in me ustrelji skoz vrata!
- Blazič**. To bi bil izboren dokaz neovržne resničnosti moje teorije.
- Jakob**. Hvala za tako frenologijo!
- Muren** (*zunaj*). Ah, ljubi gospod doktor, v svoji nemumnosti sem Vas hotel preplašiti; a ne zamerite mi in odpustite mi! Iz srca mi je žal; vse je bila bedasta šala.
- Blazič**. Že dobro, vse dobro, ljubi Muren. V sami šali ste mi pobrali listnico z denarjem.
- Muren** (*zunaj*). Jaz? Listnico z denarjem? Kamor ste jo vrgli, tam mora ležati, če ni šla s kom drugim.
- Jakob**. Gospod doktor, to je strašen in kompliciran hudobnež. Nazadnje bo še koga obdolžil, da je ukradel Vašo listnico. Človek ne bi verjel, da se dobé taki hudobneži. Nikar ga ne poslušajte! Veste kaj, gospod doktor? Lojzika je na vrtu; ta naj ga odpravi. Govorite Vi ž njo, in jaz bom tiščal ta čas vrata.
- Blazič**. Jakob, ti si vendar nekoliko sebičen. Za svojo kožo se vlečeš, druge bi izpostavil nevarnosti. Kaj pa, če napade ta človek Lojziko!

Jakob. Oh, gospod doktor, za to se pa ne bojte! Jaz jo poznam; te se ne boji Andrej nič manj ko midva Andreja.

Blažič (*skozi okno*). Lojzika, Lojzika, storite mi ljubav in odpravite Andreja Murna izpred mojih vrat! Ta človek me nadleguje že celo dopoldne. Recite mu, da sem mu vse odpustil in vse pozabil!

Lojzika (*zunaj*). Prav, gospod doktor.

Muren (*trka zunaj*). Ah, gospod doktor!

Blažič. Jakob, tišči!

Jakob. Koliko užije človek strahu in razburjenja!

Blažič. In kako škodljiv je strah in razburjenje! Če bi to vedeli ljudje, ne bi se nikdar ne bali ne razburjali.

Lojzika (*zunaj*). Kaj nadleguješ gospoda doktorja! Spravi se stran!

Blažič. Oh, pogumno dekle! Da bi ji le kaj ne storil Muren!

Muren (*zunaj*). Gospoda doktorja sem jaz razžalil, on pa mene.

Jakob. Saj pravi, da Vam vse odpusti. Odpustite mu še Vi!

Muren (*zunaj*). A on me dolži, da sem mu vzel listnico z denarjem.

Jakob. Na to on več ne misli, je že vse pozabil.

Lojzika (*zunaj*). Učeni ljudje, Andrej, so drugače pozabljivi nego mi. Torej idi v božjem imenu!

Blažič. Kakšna odločnost! Za nobeno nevarnost se ne méni.

Muren (*zunaj*). Lojzika, ti se nekako čudno vedeš proti meni.

Lojzika (*zunaj*). Še bolj čudno pa ti, ko tiščiš tja, kjer ne marajo zate.

Muren (*zunaj*). Ha, ne marajo zate! Le počakaj me, zvita lisica!

Blažič. Jakob, ali čuješ? Groziti je začel. Atentat se snuje. Odpri hitro, da prideva na pomoč! Življenje treba tvegati, da se reši naš bližnjik. (*Jakob odpre vrata.*)

Šestindvajseti prizor.

Lojzika, Blažič, Jakob.

Lojzika. Andrej je šel, gospod doktor.

Blažič. O vrlo dekile! Kakšnega nevarnega človeka ste odpravili! In nič se niste bali?

Lojzika. Jaz? Andreja bala? Še tega se manjka.

Blažič (*jo prime za glavo*). Dovolite gospodična! I seveda; kolika pravilnost, kolika dovršenost! Da, res; s kulturo raste degeneracija, in za pomlajenje treba vedno sveže krvi nižjih slojev. Srečen mož, kateremu postanete Vi, Lojzika, žena!

Lojzika. Hvala, gospod doktor. Res se bom trudila postati vrla gospodinja.

Jakob. Oprostite, gospod doktor, Lojzika je tako rekoč moja nevesta.

Lojzika. Ne verjemite, gospod doktor, kar ni res. Popolnoma sem še prosta.

Blažič. Oh, če bi imel človek tako nevesto!

Jakob (*zase*). Menjajva!

Lojzika. I zakaj pa ne, gospod doktor? In kaj Vam brani? Jaz imam čez 500 gld. v hranilnici, znam kuhati in šivati, in ker sem služila vedno v boljših rodbinah, tudi vesti se, kakor se spodobi.

Jakob. In možiti se. (*Se zagrozi in odide na vrt.*)

Sedemindvajseti prizor.

Blažič, Lojzika.

Blažič. Vi ste hišna gospodične Selme in jo razpletate in spletate; Vi veste torej, če ima ona tudi tako pravilno glavo kakor Vi.

Lojzika. O, gospod doktor, o tem bi vedela jaz mnogo povedati. Med nami rečeno, imam jaz mnogo gostejše in daljše in finejše lase, dasi ne rabim no-

benih dišav ni mazil. Zato tudi ne nosi ona kite, ampak svojo posebno frizuro, da je kaj videti, kjer ni nič.

Blažič. Ne, tega ne mislim, gospodična; ampak če ste otipali na njeni glavi kake vzbokline ali otlina, na tem mestu na primer.

Osemindvajseti prizor.

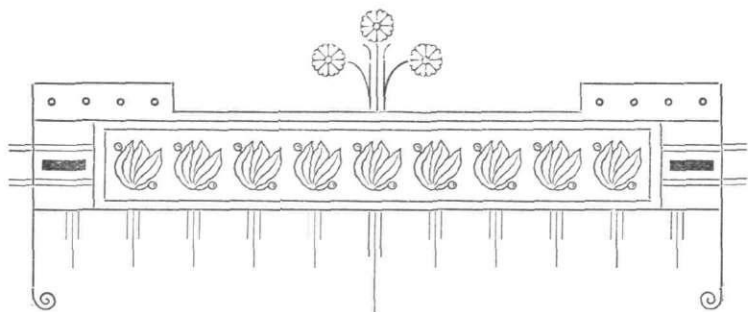
Selma, Grm, Marin, prejšnja.

Selma. Gospod doktor, kaj vidim! — Lojzika!

Grm (*razprostirajoč roke*). Ali smem dati svoj blagoslov?

Selma. Papa, idimo!

Drugo dejanje.

(V blaznici predsoba Blažičeve celice. Vhod na levi, okno na desni.)

Prvi prizor.

Gornik, Grm. Blažič sedi zamišljen pri mizi, poleg njega stoji **Jakob**.

Gornik. Kako je vendar mogel zblazneti tak bistro-umen in nadarjen mož!

Grm. Pri takih, gospod doktor, je nevarnost največja. Ekstrem na eno stran prehaja rad v ekstrem na drugo, in popolnoma normalen ni bil naš ubogi Blažič nikdar.

Blažič. Oh, najhujše, če sodijo norci o pametnih ljudeh!

Grm. Ga li čujete, kako zmešano govori?

Blažič. Oh!

Grm. In kako zdihuje! — Jakob, odvedite ga v celico!
(*Se zgodi.*)

Drugi prizor.

Gornik, Grm.

Grm. Njegovega slugo smo mu dali za postrežbo, da se ne razburja preveč. Od začetka smo ga morali pač krotiti, siloma, ker je vedno trdil, da ni blazen.

Gornik. In med predavanjem je izbruhnila bolezen?

Grm. Med predavanjem. In kolik hrup je nastal! Razkladal je Blažič per longum et latum svojo teorijo, vlačil na mizo mrtvaške glave, drugo za drugo, cel koš, dodajal vsaki dolg životopis in predstavil nazadnje še živ objekt, Andreja Murna, kot morivca po sili. Objekt je oporekal, doktorji in profesorji so zmajevali z glavami, ubogi Blažič pa se razvnemal čim dalje bolj, da je frenologija nezmotljiva, da se dá vsak značaj določiti po obliki glavnih kosti itd. itd. In kaj se zgodi! Naenkrat skoči k prvemu našemu kirurgu, ki je ugovarjal najglasnejše, ga prime za glavo, s katero je zmajeval najživahnejše, mu jo pretiplje in reče: „Glava krvoločnega človeka, mesarja ali rablja.“ To je bilo hudo, in nekateri so že vstajali, nekateri pa se muzali in privoščili gospodu kirurgu to diagnozo. A zdaj stopi Blažič k častitljivemu našemu predsedniku, mu preišče hitro, naj se je tudi branil, kosti in ... „Glava navadnega sleparja.“ Takrat pa smo skočili po koncu, vsak v strahu, da pride vrsta nanj, prišli smo siromaka, in jaz sem ga sprejel pod svoje okrilje.

Gornik. Oh, škoda tega blagega moža!

Grm. To so tiste nespametne doslednosti. Ta človek bi bil dober, raztegniti svojo teorijo celo na oblastnike in vladarje. Kam pa pridemo! — No, v nekoliko dneh upam bo ozdravljen.

Gornik. Kaj pa gospica Selma?

Grm. Ta se zdravi ob enem z ženinom; ženin znotraj, nevesta zunaj.

Gornik. In voda napeljana na Vaš mlin.

Grm. (*zmigne z rameni*). Kadar začne siveti brada, se naveliča človek pustega fantovanja.

Gornik. Poslovil bi se rad od Blažiča. Saj dovolite, gospod doktor? (*Odpre duri.*)

Tretji prizor.

Prejšnja, v ozadju Blažič in Jakob.

Gornik. Oh, prijatelj, kakšnega te moram videti! Kaj se ti je pripetilo!

Blažič. Meni? Nič posebnega. Da izrabljajo norci svojo večino nad pametnimi ljudmi, to je kaj čisto navadnega.

Gornik. Ta revež tedaj ne čuti in ne sluti žalostnega svojega dušnega stanja?

Blažič. Žalostno moje dušno stanje je to, da sem popolnoma pameten, danes pametnejši nego včeraj.

Gornik. Meni se zdi, da govori logično.

Grm. Meni tudi; a nikjer ne slepi videz tako kakor pri takih dušnih pojavih. Najhujši in najneozdravljivejši norci so tisti, ki se imajo za pametne. Po pravici se imenuje spoznanje samega sebe začetek modrosti. Potem pa še nekaj. Jaz sicer nisem tako radikalen frenolog, kakor je bil ta moj prijatelj; a nekaj jedra ima ta veda, in to jedro treba izluščiti, da dobimo poleg drugih simptomov znake dušnega stanja. In baš lobanja Blažičeva je v tem oziru sumna. — Jakob, pazite nanj! — Potipljite sem, gospod doktor, to vzboklino! To je neznaten, za lajika komaj čuten, a za strokovnjaka simptomatičen znak. Medicina stoji dandanes na tako visoki stopinji, da izvaja iz takih neznatnih znakov že sigurne sklepe.

Blažič. Medicina stoji na tako visoki stopinji, da dokaže lahko norost najpametnejšemu človeku ter ga zapre v blaznico.

Gornik. Kako pametno govori!

Grm. Ne res? Kar preslepil bi površnega opazovavca. Časi modruje po cele ure sam s seboj, na mah pa se mu pretrga logična nit. Pri nas treba posebne pozornosti.

Gornik. O mili prijatelj, kam te je dovedla učenost!

Grm. Res bolje nobene učenosti nego preveč.

Blažič. Istina. (*Pokaže Grma.*) Evo dokaza!

Grm. Jaz, ki sem dobro poznal prijatelja, sem že zdavnaj pričakoval katastrofe. Postajal je občutljiv, nervozen, paradoksen v govorjenju, in zadeva Murnova ga je že pokazala blaznika. Trditi v isti sapi, da je morivec in da je nedolžen!

Blažič (*srdit*). Sram te bodi perfidnega zavijanja!

Grm (*Gorniku*). Gospod doktor, ne tako blizu! Zopet se vznemirja. Jakob, pozor!

Jakob. Ali naj mu nataknem zopet prisilni jopič?

Gornik. A prav takšno je njegovo vedenje, kakor da je popolnoma zaveden.

Grm. Svetli presledki v dušni temi!

Gornik. Kaj pa spomin njegov? Spomnil ga bom neveste. — Dragi moj prijatelj, gospodična Selma te pozdravlja.

Blažič. Dragi moj prijatelj, meni se tudi zdi, da te pozdravlja.

Grm. To je skoro pametno povedal.

Blažič. Da, skoro.

Gornik. Kaj pa frenologija, prijatelj, veda, ki se ne moti in ne laže?

Blažič. Človek se ali moti ali laže. Če nima vede, se moti, ker je nima; če jo ima, se laže, ker je človek.

Gornik. Meni se vidi ta opazka tudi pametna.

Grm. Celo bistroumna. Seveda sodijo večkrat blazniki, vglobivši se v eno samo idejo brez prave zavesti, uprav čudovito. A nedostaje jim zmisla za realni svet.

Blažič. Za sleparstvo in goljufijo, sebičnost in priliznjenost, zavist in sovraštvo.

Gornik. Meni se ne vidi kar nič blazen.

Blažič. Torej beži, da tudi tebe ne zapró. Kjer vse nori, tam se zdi vsak pameten človek nenormalen.

Gornik. Vraga! Meni se zdi vsa zadeva sumna, in porajajo se mi prav čudne slutnje. He, Jakob, ali se res tudi Vam zdi Vaš doktor blazen?

Jakob. O res, res! Odkar poznam jaz tega gospoda, še nikdar prav pameten bil ni. Najboljše je, da ostane, kjer je.

Grm. Gospod doktor, ne bojte se, da ne bi jaz vestno opazoval prijatelja Blažiča. Kakor hitro se izkaže, da je ozdravljen, ga izpustimo; prej pa na noben način, na noben način. Nekoliko dušeslovnega znanja bi, menim, dobro došlo marsikateremu juristu.

Gornik. Kakor marsikateremu zdravniku nekoliko pravnega čuvstva.

Grm. Gospod doktor, treba bo iti. Bolnik se razburja, in to zadržuje zdravljenje.

Gornik. Zdrav torej, mili prijatelj! Jaz poskrbim, da se vidiva kmalu drugje.

Grm. Jakob, dobro pazite nanj! (*Odideta.*)

Četrty prizor.

Blažič, Jakob.

Jakob. Jaz naj bi pazil nanj! (*Sede, ne mené se za Blažiča, ki gre proti ozadju, a se ustavi pred durmi.*) Čemu? Skozi okno vendar ne bo skočil; v sobi naj pa nori, kakor hoče. Prava sitnost to! Doma me čaka Krulec, ki bo skoprnel od strahu; jaz se pa tukaj dolgočasim. — Tu visi gospodova suknja in klobuk. Ali je kaj notri? (*Preišče in pregleda.*) Same norosti! Frenologija gor, frenologija dol kakor pri koleri. Zdaj je ima do grla. Ampak Krulcu bo dobro služilo to: suknjo ogrne, klobuk na glavo in kot potni list te norosti, pa pride brez sitnosti v Ameriko. Da bi ga le spravil iz mesta! — Semkaj ga pripeljem, da počaka noči.

Blažič. Kaj govori ta človek o Krulcu? Ali se mu meša? Ali je res nor ves svet?

Jakob. Ha, ha, ha, nor ves svet! I seveda, razen Vas, gospod doktor. Pa je res to, da misli norec, da

nori ves svet. Doktor Gornik ga je spomnil neveste, pa ni nič prav poprijel. Jaz ga pa spomnim na nekaj drugega. Bomo videli, kaj poreče. (*Iz- vleče listnico.*) He, gospod doktor, ali poznate to listnico?

Blažič. Nesramni tat! Daj nazaj, kar si mi ukradel!

Jakob. Ha, ha, ha, kako hitro jo je spoznal! Dobro, da nori.

Blažič. In jaz revež sem obdolžil nedolžnega človeka! Sem denar, če ne, te naznanim sodišču!

Jakob. Ha, ta je pa dobra! Da bi norec tožil pametne ljudi!

Blažič. Denar, pravim, nazaj!

Jakob. Kaj? Grozili mi boste? Kje pa je prisilni jopič? Ali naj ga Vam nataknem, da se ne boste genili?

Blažič. O nesramni lopov!

Jakob. Lopov? Kako pa se to sklada z Vašo frenologijo? Ta človek je tako nor, da je pozabil že svoje frenologije, vede, ki se nikdar ne moti. Ali mi niste preiskali lobanje in jo spoznali za tako popolno, da jaz kaj hudobnega niti storiti ne morem?

Blažič. Oh! (*Se umakne v svojo celico.*)

Jakob. Nič ne zdihujte, ko Vam ni sile! Tu v tem varnem zavetju ste preskrbljeni za vse življenje. (*Nekdo potrka.*) Noter!

Peti prizor.

Lojzika, Jakob.

Lojzika. Dober dan! Gospôda me pošilja vprašat, jeli gospod doktor Blažič res tukaj v blaznici.

Jakob. Res, in jaz tudi, kakor vidite; toda jaz imam še hišni ključ. — Vi ste prišli na ogled? Ali vidite svojega ženina? (*Pokaže proti celici.*)

Lojzika. Kaj blebečete, gospod Jakob, kar ni nič.

Jakob. Seveda ni nič; a brez Vaših zaslug. Vi bi bili radi postali gospa doktorica.

Lojzika. Zakaj pa ne? In zdaj bi bila slamnata vdova. Revež, da se mu je moralo tako zmešati!

Jakob. Veste kaj, Lojzika? Da se mu meša, to sem spoznal jaz, ko se je začel sukati krog Vas. „Srečen mož, ki mu boste Vi žena!“ Ali ni tako dejal? In Vi se niste niti namuzali! — Tak norec, ki ne pozna ne žensk ne moških! Če ne bomo zapirali takih ljudi, postavijo nam ves svet na glavo.

Lojzika. No, no, gospod Jakob, če bi bil vsak norec, ki se zanima zame, bi bilo tu premalo prostora. — Ah, gospod doktor, kako Vas milujem! Zakaj me niste vzeli za ženo, predno ste znoreli!

Jakob. No, tak norec pa vendar še ni bil.

Lojzika. Ah, Jakob! Vi ste hudi name?

Jakob. In po pravici, ker ste tako vihravi. Svoji gospodi ste se gotovo močno prikupili.

Lojzika. Oh pač. Gospa je bila huda kakor osa, in gospodična se je držala kakor deževno vreme. Kakor hitro pa sta zvedeli, da je gospod znorel, sta bili zopet dobri.

Jakob. Norost pač vse opravičuje.

Lojzika. Zdaj moram pa hiteti povedat, da je gospod doktor tu in da ga lahko obiščejo. — Zdravi, gospod doktor! Prav smilite se mi; pa potolažite se; saj niso vsi pametni, ki živé zunaj.

Jakob. Jaz Vas spremim, gospodična.

Lojzika. Nikar se ne trudite, gospod Jakob!

Jakob. Vendar, vendar; jeza in zamera se mora popraviti, predno zajde solnce. (*Odideta.*)

Šesti prizor.

Blažič.

Blažič (*pogleda oprezno iz svoje celice, stopi hitro k izhodu, koder je odšel Jakob, izkuša odpreti, in ker najde duri zaklenjene, se obrne.*) Oh ti razum, ki sem te toliko mučil, in ki mi za osveto le živejše predstavljaš mojo nesrečo, odkleni mi vendar ta vrata, ali pa otemni zares in pokrij z večno nočjo zlobo solničnega sveta! Zlobo? Saj je ni, saj sem jo tajil. Ah pač, ni je, v vsem stvarstvu je ni; večnim zakonom se pokoravajo vse stvari in hodijo svojo gotovo pot, brez laži in sleparstva, in ne prestopajo svojih mej. — Izjema je le človek. — Oj narava, s kom si prešestovala, da si rodila ta nestvor, to grozno spako, ki edina v vsem stvarstvu laže in se hlina in slepari! — Da, laž in zloba, to je razlika med človekom in živaljo, edinega človeka svojstvo. — Strašno, čudno je to bitje, ki se roga vsem pravilom in poskusom, ta zasmeh vsake logike, obup vsega umovanja, vsak sam zase brez-sistemen sistem. — Ah, morebiti sem pa res zblaznel? Kdo sem? Ali sem doktor Blažič in v blaznici? Da, gotovo! Tu je prisilni jopič, ki mi ga je snoči nateknil prijatelj Grm; tam moja obleka. Z istinitostjo se še strinjajo moje misli, nisem še zblaznel. Celo izpametoval sem se. Ko sem se šopiril, da poznam ljudi, tedaj sem zorel za blaznico. To je prav pogodil Jakob, moj vzor poštenosti. (*Sede in se zamisli.*)

Sedmi prizor.

Blažič, Marta, Selma, Marin, Grm, Jakob.

Jakob. Takole sedi ves čas in premišljuje.

Selma. Oh, tragična usoda! S sočutnim strahom se klanja pred teboj človeška narava. Če se je omračil tak razum, otemnel tak duh, česa se moramo bati vedno vsi!

- Marta.** Vidiš, draga moja? Tisto hlepenje po posebnostih ne velja nič. Tudi učenjak se mora držati gotovih mej.
- Blažič.** Istina! Zlasti učenjaka priporoča omejenost, in želje svojih hčerk naj omeje matere na omejene snubce, da ostane zarod omejen.
- Jakob** (*Blažiču*). Gospod doktor, vstanite vendar, če govorite z gospôdo.
- Blažič.** Proč, nesramni tat!
- Marin.** Ha, kako je divjí! Marta in Selma, ne tako blizu in varujta se! Taki ljudje so sila nevarni.
- Blažič.** Doktor Grm, preišči tega lopova, in če ne najdeš v njegovem žepu moje listnice z denarjem, reci po pravici, da sem blazen.
- Jakob.** Ali slišite, gospod doktor? To goni naprej in naprej, in da ga je napadel Andrej Muren.
- Blažič.** In res me je napadel; a morda res le v šali; ta lopov pa mi je v istini pobral denar.
- Jakob.** Takšen je, gospod doktor, in vse prigovarjanje in mirjenje je zaman.
- Selma.** A nadejati se je vendar, da se mu posveti v glavi, ko se poleže notranji nemir?
- Grm.** Gotovo, gospodična; za nekaj časa bo že prešlo.
- Blažič.** Predno se razkrije lopovščina in tatvina in sleparstvo.
- Jakob.** Prav neprijeten norec je to. (*Odide.*)
- Selma.** Kako čudno govori! Poprej je vedno trdil, da ni pravzaprav ne lopovščine ne tatvine ne sleparstva; zdaj pa govori kakor vsakdanji človek.
- Grm.** Izgubil je dušno ravnotežje, gospodična. Vsaka blaznost izvira odtod, da izgubi človek zavest samega sebe, svoj dušni „jaz“, ki tvori osebnost, individualnost; misli si stvaré drugo, novo, tujo osebnost ali pa po več osebnosti. Tako misli ta siromak, da je njega napadel Andrej Muren, ne Krulca; in da je njemu kdo vzel denar. Iz vznemirjajočih dogodkov prošlih dni so se mu izcimile fiksne ideje, ki jih bo težko pregnati.

Marin. Sreča je še, da je znorel, predno je dobil našo Selmo. — Kaj ne, draga moja, kako sem jaz prav govoril, da s tem doktorjem ne bo nič, da ga pustimo pri miru, da je kompletен norec.

Marta. To si ti šele tedaj spoznal, ko so ga zaprli.

Marin. Ti se motiš, moje dete. Moje mnenje je bilo vedno, da je ta človek in vsi njegovi sistemi in teorije in hipotenuze nevarne veri in državi in socialnemu redu.

Marta. A kdo se je bil tako vglobil v vlogo novega mecenata? Kdo govoril tako navdušeno o novih idejah, ki prodirajo z neovirno silo v zastareli svet?

Marin. To ni bilo drugega nego obzirnost na Vaju. Česa ne stori zvest soprog za svojo družico, dober oče za svojo hčer! Zdaj pa imate blamažo!

Grm. Prosim, gospod Marin, ne pretiravati! Blamaže ni tu nobene. Koliko učenih glav je pritrjevalo doktorju Blažiču in ga slavilo! Jaz seveda sem ga poznal boljše —

Blažič. — nego samega sebe.

Grm. Zaradi tega sem svaril gospo in gospodično; žal, da ne s polnim uspehom. Vendar ne čislam gospodične Selme nič manj nego poprej in bi bil vesel, če bi si mogel laskati, da me ceni ona sedaj nekoliko više.

Marin. Gospod doktor, jaz upam, da spozna Selma svojo pravo srečo.

Grm. Sreča bo vzajemna. Gospodična Selma, dajte mi svojo roko!

Selma. Gospod doktor, groza me je, na takem kraju in pred ubogim Blažičem govoriti o ničemurnih stvareh.

Blažič. Zakaj, zakaj! Saj je od snoči še pogrnjena miza za zaroko.

Selma. Ali čujete odgovor? Kako umesten, kako pameten! Meni se doktor Blažič ne zdi blazen.

Blažič. A Grmu se zdi, in to zadostuje. On je popolnoma drugačen od mene, in ker se ima sam sebe za razumnega, torej —

Marin. Pametna ta!

Grm. Vraga, res ne govori neumno in vidi se nekoliko pomirjen! Dandanes imamo pač izborna metodo zdravljenja. Ni bil še ves dan doktor Blažič pri nas in že je skoro pameten. A potrebuje še nekoliko opazovanja. Ako želi gôspoda, pokažem drugih takih objektov.

Selma (*Blažiču*). Zdravi, zdravi, gospod doktor! Na svidenje v prostosti!

Blažič. Gospodična, ali Vi verjamete, da je hudobnost in krivica?

Selma. Oh, da; in nesreča in bridkost. Vi ste me učili pač drugače, in dokler sem Vas poslušala, sem verjela Vam; kadar sem bila sama, sama sebi.

Blažič. In prav ste storili. Le sami sebe poslušajte in verjemite, da je zloba in krivica; in ko jaz Vas poslušam, vrača se mi vera v dobroto in blagost. (*Odide v svojo celico.*)

Marin. Idimo, idimo! Ta človek ni ne pameten ne nor. (*Nekdo potrka.*)

Grm. Noter!

Osmi prizor.

Prejšnji, Gornik.

Gornik. Klanjam se, gospôda, in veseli me, da vidim zbrane same znance. Z nesrečnim našim prijateljem ste govorili? Kakšen se Vam zdi?

Marin. Nič posebnega. Pričakoval sem več.

Gornik. Torej se Vam ne zdi manj razumen nego takrat, ko smo ga slavili kot učenjaka?

Marin. Tega, gospod doktor, ne vem jaz tako natanko. Saj veste, kako je. Denar in kredit je na zunaj isto, in vsak velja za pametnega, kdor hodi zunaj tega ozidja.

Gornik. Kaj menite Vi, gospa?

Marta. Jaz ne zapazim nobene razlike. Poseben človek je pač bil vedno.

Gornik. Jaz bom poskusil dokazati, da je doktor Blažič dušno popolnoma normalen, in napnem vse sile, da ga rešim.

Selma. Oh, gospod doktor, storite to, in Bog Vam daj srečo! Vedno Vam bom hvaležna.

Gornik. Za to plačilo, gospodična, ne bo noben trud pretežak tihemu Vašemu prijatelju. — Jaz napravim takoj z doktorjem Blažičem zapisnik. (*Gre proti durim v ozadju.*)

Grm (*mu zastavi pot*). Oprostite, gospod doktor, tega ne boste storili! Bolnika, ki se tako pravilno in uspešno zdravi, vznemirjati, da se mu ovre ali celo prepreči zdravljenje, tega po svoji vesti ne morem dopustiti. In tu sem jaz gospodar! Kakor se ne vtikam jaz v pravne razmere, tako moram prositi, da se mi pusti moj delokrog.

Selma. Ah, gospod doktor, ustrezite gospodu odvetniku, da se reši nesrečni gospod Blažič!

Grm. Baš s tem bi ga pogubil. Koliko je že poginilo bolnikov, ki so bolj verjeli nestrokovnjakom nego zdravniku. Baš ker ljubim gospoda Blažiča, ne morem dopustiti takih poskusov.

Gornik. Gospod doktor, meni bo jako neljubo, ako se bom moral drugam zateči.

Grm. Kamor drago. Jaz imam zase korifeje, učenjaške korifeje. Sploh prosim, gospôda, čas je, da ostavimo bolnika. — He, Jakob! (*Jakob vstopi, oni odidejo.*)

Deveti prizor.

Jakob.

Jakob. Zdaj pa hitro in oprezno! Zaklenimo vrata (*stori*) in odprimo okno (*stori*). (*Skozi okno.*) Le semkaj, gospod Krulec! Kar po lestvi gor! Ali Vas ni nihče zapazil?

Deseti prizor.

Jakob, Krulec (vstopi skozi okno), pozneje Blažič.

Krulec. Nihče. Kdo pa je v oni sobi?

Jakob. Siromak norec, doktor Blažič.

Krulec. Res? Doktor Blažič? Zakaj so ga pa zaprli?

Jakob. Ker je govoril tako neumno. Trdil je, da sva midva poštenjaka.

Krulec. Kaj pa, če ni popolnoma nor?

Jakob. Tudi nič ne dé. Zdaj mu nihče nič ne verjame, kakor lažniku ne, če tudi resnico govori.

Krulec. A kaj, če pride kak drug paznik v sobo?

Jakob. Porečem, da ste tudi siromak norec.

Krulec. A kako se moram potem vesti in kako govoriti?

Jakob. Kar po domače. Čim pametnejše kdo govori, za tem večjega norca ga imajo. Za silo recite kako antropološko in frenološko ali pa škofjeloško, potem ne bo več dvoma. Ko se stemni, vzamete ta klobuk in ta površnik doktorja Blažiča, in hajdi v prostost! Popotovali boste kot doktor Blažič, ne da bi Vas kdo nadlegoval, magari na konec sveta. Ampak tistih 600 gld. Upam, da niste pozabili!

Krulec. Pogodila sva se za 500.

Jakob. Da, ljubi gospod Krulec. A razmere so zdaj druge, sitnost in nevarnost večja, in Vi doboste nov površnik in ne prestar klobuk, vredna med brati 50 gld.

Blažič (*odpre tiho duri in opazuje*). Hu, prikazni, pošasti! Ali ni to Krulec? Ali ni to utopljeni Krulec?

Krulec (*preiskuje žepe Blažičevega površnika*). Tu je nekaj doktorjevih pisem. Dobro došla! Odpirala mi bodo zaprta vrata. „O frenologiji sploh; o frenologiji posebej; antropologija in frenologija.“ Strašno učeno! Tu pa pismo gospodične Selme. Ah, ah! Kaj pa piše? „O solnce moje noči!“ In morebiti mesec mojega dneva. Interesantno, a zame brez pomena; to mu lahko pustim.

Jakob. Čemu? Človek ne ve, kdaj se kaj potrebuje. Kar vteknite v žep! Zanj tako nima veljave, ker je Selma že naredila črezenj križ.

Blažič (*stopi proti Krulcu*). Vražja lopova! Krulec!

Jakob. Ho, nazaj!

Blažič. Tatje, razbojniki!

Jakob. Tiho, tiho in mir! Ne verjemite prikaznim razdražene domišljije! Razburjenje ovira zdravljenje. Krulec je mrtev, utopljen. Kolikrat ste dokazali to s frenološkega stališča! Oči in ušesa se motijo, frenologija se ne moti. (*Polglasno.*) Lejte, gospod Krulec, kakor z otrokom moram ravnati ž njim.

Blažič. Pomagajte! Tatje, lopovi! Krulec je tu in mi hoče ukrasti suknjo. Na pomoč!

Grm (*zunaj*). Kaj pa je? Odprite!

Blažič. Krulec je tukaj, Krulec!

Jakob (*na glas*). Mirujte, ubogi gospod doktor, mirujte!

Grm. (*zunaj*). Odprite!

Jakob. Ne morem, ne morem, ker komaj mirim ubogega gospoda. Zdi se mu, da vidi umrlega Krulca pred seboj, ki mu hoče ukrasti suknjo. Vrata sem zaklenil, da mi ne uide; a zdaj divja, da ga komaj uganjam. (*Polglasno Krulcu.*) Bežite skozi okno!

Krulec (*polglasno*). Ne morem; baš prihaja možak čez travnik.

Jakob (*polglasno*). Skrijte se v celico!

Blažič. Res je tu Krulec. Zdaj se je skrtil v mojo sobico.

Jakob. Ali slišite, gospod doktor?

Grm (*zunaj*). Da, slišim in konstatiram nov izbruh blaznosti, ki ga bom takoj dejal v zapisnik. Ha, doktor Gornik, nič ne boš opravil!

Jakob. Ali smem privezati siromaka norca?

Grm (*zunaj*). Če ne bo miroval, privežite ga! A pazite vedno, da se ne zgodi kakšna nesreča. Vi ste mi odgovorni zanj. (*Odide.*)

Blažič. Lopovska sodrga! Oh, da je človek tako onemogel! Pomagajte!

Jakob (*Krulcu*). Glejte, gospod Krulec, koliko imam sitnosti! Ali ni krvavo zaslužen Vaš denar! — Toda, zdaj pa kar ročno! Tu klobuk in površnik. Do vrat Vas spremim. (*Odpre vrata, odide s Krulcem in zaklene za seboj.*)

Enajsti prizor.

Blažič, pozneje **Muren**, nazadnje **Jakob**.

Blažič. Pomagajte! Tatje! Krulec uhaja. — Oh, vse zaman! Kdor bi mi verjel, me ne čuje; in kdor me čuje, mi ne verjame. — Ha, okno še odprto in lestvica prislonjena. Živela svoboda! (*Skoči k oknu, a odskoči takoj prestrašen.*) Ah, kaj je to!

Muren (*se prikaže pri oknu*). Gospod doktor, gospod doktor, ali ste sami?

Blažič. Ah, morivec, morivec! Zdaj je prišel nadme. Pomagajte! Umorili me bodo.

Muren. Ne kričite vendar, če se hočete rešiti! Od doktorja Gornika sem zvedel, da Vas držé zaprtega, in sklenil sem, oprostiti Vas. Hitro z menoj, dokler ne pride kak paznik!

Blažič. Vi ste? Andrej Muren?

Muren. Tu moja roka!

Blažič. Ah, ne tako blizu!

Muren. Še se me boji. Moja neumna šala! Gospod doktor, koliko sem se je že kesal! Naj operem svojo krivdo z Vašo rešitvijo!

Blažič. In Vi me niste prišli morit?

Muren. Oh, nesrečni človek!

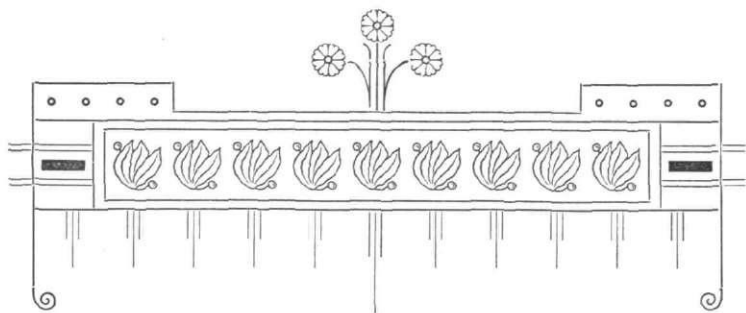
Blažič. Kaj je storiti! Oh, kaj je storiti! Tu gotova blaznica, tam morebiti smrt. A če me je prišel morit, zakaj me ni še umoril? Morebiti me vendar ne bo.

Muren. Čas poteka, gospod doktor, in jaz čujem korake. Prišel sem Vas rešit; če ste pametni, idite z menoj; če nôri, ostanite v blaznici!

Blažič. V božjem imenu! Idiva, toda Vi pred menoj!

Jakob. *(vstopi).* Primate ga, držite ga! Doktor Blažič uhaja.

Tretje dejanje.

(Soba v Marinovi hiši.)

Prvi prizor.

Blažič, Marin, Marta, Selma.

Blažič. K Vam sem se zatekel v svoji stiski, gospod Marin; dajte mi zavetja, dokler se ne reši zamotana moja zadeva. Grm me lovi, da bi me vteknil zopet v blaznico: a če me izročite njemu, se bojim, da res zblaznim.

Marin. Gospod doktor, bodite preverjeni, da storim za Vas, kar bo v moji moči. Samo tega ne smete zahtevati, da bi se uprl jaz zaradi Vas zakonom in oblastvu in državnemu redu. Jaz sem oče in moram skrbeti za svojo in svojcev blaginjo.

Marta. Kako se Vam je vendar posrečilo ostaviti blaznico?

Blažič. Ubežal sem in rešil me je Vaš kočijaž Muren, najplemenitejši poštenjak, kar jih nosi svet. On stoji zunaj in prosi, da ga zopet sprejmete v službo, in jaz podpiram najtopleje njegovo prošnjo.

Marin. Ah, ah, ah, to so sitnosti! Ne pripovedujte tega! Vi ste prišli k meni, basta! Kaj briga mene, kod in kako ste prišli. Da ste ubežali, da Vas je

kdo odpeljal protizakonito, tega jaz ne vem in nočem vedeti. Zakaj če jaz to vem in Vas vendar krijem pod svojo streho, sem kazniv. In Vi vendar ne boste hoteli dati povoda, da se kaznuje Vaš dobrotnik! Ali ste zdaj popolnoma zdravi?

Selma. Papa, kako moreš tako vprašati!

Marta. Prav veseli nas, gospod doktor, da Vas vidimo zopet prostega, ker bivanje v blaznici mora biti grozno.

Blažič. Oh, da, in spametuje človeka in ga privede k spoznanju samega sebe in drugih. Lejte, gospa, svojega slugo Jakoba sem imel vedno za vzor poštenega človeka; spoznal sem ga za največjega lopova. (*Marinovi se spogledajo in odmikajo.*) In koga sem še videl! in kdo je še živ! Krulec. (*Zopet se odmaknejo.*)

Marin (*svojim, pokaže na čelo*). Siromak! — Pazite na vsako njegovo kretanje! — Selma, pokliči Andreja, če je zunaj! (*Selma odide*).

Drugi prizor.

Ostali.

Blažič. Pošljite, gospod Marin, hitro koga na policijo, da prestreže lopova Krulca, predno ubeži.

Marin. Res bi bilo to dobro, gospod doktor. Toda povejte mi, ali je bil ta Krulec takšen kakor prej in se mu ni nič poznalo, da je utonil?

Blažič. Saj ni res, da bi bil utonil. On Vam je pobral denar, potikal se koder si bodi, prišel v blaznico, preoblekel se v mojo obleko in Jakob ga je izpeljal. Če ga ne dobi hitro policija, Vam uide v Ameriko (*Selma vstopi z Murnom*).

Tretji prizor.

Prejšnji, Selma, Muren.

Marta. Oh, ubogi doktor!

Marin (*Murnu*). Andrej, ti stoj tukaj, in če rečem jaz: ena, dve, tri! zgrabi gospoda doktorja!

Blazič. Muren, Vi niste videli v blaznici Krulca?

Muren. Ne, gospod doktor.

Blazič. A je bil notri in je odšel z Jakobom, baš ko ste Vi prišli na okno.

Marin (*Murnu*). Ali ga slišiš, kako govori? Kaj si ga izpeljal, da boš kaznovan še ti! Tam bi ga bil pustil!

Blazič. A kaj čakate, gospod Marin, da ne napotite policije za Krulcem! Jaz bi ga naznanil sam; a se ne smem zunaj pokazati, sicer ujemó mene mesto onega.

Marin. Takoj, takoj, gospod doktor. (*Drugim.*) Varujte se, jaz pošljem po doktorja Grma, in ti, Andrej, glej, da priskočiš o pravem času na pomoč. (*Odide*).

Četrty prizor.

Ostali.

Blazič. Da, gospodična Selma, izkušnja izuči človeka. Zdaj sem spoznal, za koliko sem precenjeval znanstvo, za koliko precenjeval voljo, spoznal sem krivico in pravico, dobroto in zlobo.

Selma. In imenitni Vaš sistem, gospod doktor?

Blazič. Dejstva brez sistema veljajo več nego sistem brez dejstev.

Selma. Torej ste sedaj popolnoma drugačnih nazorov nego poprej?

Blazič. Izučilo me je življenje. Učen in pameten je dvoje.

Marta. To trdi tudi doktor Gornik, Selma.

Blažič. Doktor Gornik je blag človek in Muren, ki sem ga sodil popolnoma krivično, je blag človek; Grm pa je lopov hujši nego moj Jakob, hujši od Krulca. (*Srdit.*) In ta vrag, vem, da me bo iskal in izkušal posiliti me zopet v blaznico nazaj; a živega me ne spravi več noter, živega ne. Muren, pojte takoj po doktorja Gornika! — Kaj? Vi se obotavljate?

Marta. Idi, Andrej, idi, da se ne raztogoti gospod doktor! (*Selmi.*) Jaz sama ne ostanem tukaj, idiva. — Ali Vam smem prinesiti, gospod doktor, nekoliko okrepčila? — Seveda. — Oprostite, prosim, za nekaj trenutij. (*Marta, Selma, Muren odhajajo.*)

Blažič. Hvala lepa, gospa; ni treba, ni treba.

Peti prizor.

Blažič.

Blažič. Ha, vse se me boji, vse se mi umiče, kakor sem se jaz prej bal najboljših ljudi. — In kaj, če me najde doktor Grm! Gotovo me že pogreša in zasledujejo me kakor psi ubeglega zamorca. Zvezali me bodo in vzeli mi svobodo, ki sem jo hotel jemati jaz poštenjakom. Vse se maščuje.

Šesti prizor.

Lojzika z okrepčilom na tasi, **Blažič.**

Lojzika. Dober večer, gospod doktor. Ali Vam smem postreči? To limonado s sodo Vam posebno priporoča gospa.

Blažič. Vi, Lojzika, se me nič ne bojite?

Lojzika. Ne, hvala. Saj ste že popolnoma pametni, ne li? Ali se samo tako delate?

Blažič. Ali sem bil katerikrat drugačen?

Lojzika. I seveda. Ali ste že pozabili, kje ste bili?

Blažič. Nisem pozabil in dobro vem, kako ste se norčevali z menoj.

Lojzika. Kaj, da niste bili popolnoma nori?

Blažič. Prav hud bi moral biti na Vas.

Lojzika. In jaz, gospod doktor, na Vas. Ali mi niste pripovedovali, da bi radi imeli tako nevesto, kakor sem jaz; in da bo srečen, kdor me vzame?

Blažič. Sem se pač tudi jaz nekoliko pošalil.

Lojzika. Toda, gospod doktor, jaz sem se šalila z Vami, ko so Vas imeli vsi za norca, Vi pa z menoj, ko sem bila pametna. Pa saj ste gospodje vsi enaki; me reve nikdar ne vemo, kdaj da govorite zares in kdaj za šalo. Če verjamemo, smo norice, in če ne verjamemo, nam je žal. — Ali pa veste, gospod doktor, da se ponuja naši gospodični nov ženin?

Blažič. Res? Kateri?

Lojzika. Doktor Gornik.

Blažič. Ah, blagi in plemeniti Gornik! — Vedno ima človek ljudi za predobre ali za preslabe.

Lojzika. In vsaka si rada izboljša. Gospod Gornik je prav ljubezniv; zato je tudi rekla gospa, da naj gre Selma za Vami v blaznico, če še mara za Vas.

Blažič. Torej se je ves svet zarotil proti meni!

Sedmi prizor.

Prejšnja, Grm, Marta, Marin, Jakob.

Grm. Ah, naš ubežnik tu? Veseli me, da se ti ni nič pripetilo, prijatelj, ko si lezel skozi okno. A kdo ti je pomagal?

Marta (*Lojziki*). Tebe ne potrebujemo. (*Lojzika odide.*)

Blažič. Kdo mi je pomagal? Notri si mi pomagal ti, prijatelj, ven pa neki drug prijatelj.

Grm. Ali greš z menoj malo na izprehod?

Blažič. Ne, hvala, prijatelj; pojdi sam, jaz sem nekoliko truden.

Grm. To ne dé nič; saj čaka voz zunaj. — Jakob, stopite na ono stran!

Marta (*Grmu*). Oh, gospod doktor, če možno zlepa, ker meni se smili.

Blažič (*Jakobu*). Proč, lopov! Ne dotakni se me!

Jakob. Ljubi gospod doktor, ne bojte se, popeljite se malo s prijateljem, gospodom doktorjem, da se razvedrite. Sedenje Vam ne ugaja, ker ovira prebavljanje in žene kri v glavo.

Blažič. Lopovski hinavec, ki si mi ukradel moj denar.

Marta. Kake grozne domišljije, in kako hudo dé človeku to poslušati!

Jakob (*Grmu*). Nič si ne dá dopovedati ta norec. Jaz ga bom zgrabil.

Marin. Poskusite še zlepa; ali pa poskusim jaz. Gospod doktor, ali me še poznate?

Blažič. Seveda, gospod Marin, saj sem Vas šele danes prav spoznal.

Marin. To je lepo, gospod doktor, in zdaj se popeljemo malo po mestu, jaz in Vaš prijatelj doktor Grm greva z Vami.

Blažič. Ljuba prijatelja, popeljita se sama in popeljita pred sodišče tega lopova tukaj, ki mi je ukradel mojo listnico.

Jakob. Seveda sem jo ukradel, in sto milijonov je bilo notri. Zmešanemu človeku treba vedno pri-tegniti, sicer zroji.

Blažič. In Krulcu je pomagal ubežati.

Jakob. Kajpada. Tistemu Krulcu, ki je kradel pri gospodu Marinu — sama tatvina hodi revežu po glavi — in ki je potlej utonil v vodi.

Blažič. Nesramni lažnivec!

Jakob. Res, nič prida ga ni bilo. Na vse zadnje je še vzel Vašo suknjo.

Blažič. Res jo je vzel; zdaj govori resnico ta lažnik.

Jakob. Napol sem ga že pridobil.

Blažič. In klobuk mi je vzel tudi.

Jakob. Kako pa! Saj brez klobuka ne more na cesto.

Blažič. V dokaz, da govorim razumno in pametno in resnično, naj ideta doktor Grm in Jakob v mojo sobico v blaznico in pogledata, če ni res izginila moja suknja in klobuk. Če se motim, grem takoj radovoljen, odkoder sem prišel.

Jakob. Kako je zvit! — Odpravil bi naju rad.

Grm. Prijatelj, pojdimo vsi trije; v četrti ure smo tam in nazaj.

Blažič. Ne, pojdita sama! Jaz Vaju počakam tukaj.

Jakob (*Grmu*). Gospod doktor, jaz stopim nalašč nekoliko ven in pridem čez nekaj časa s poročilom, da se on moti, da je njegova obleka še vsa na svojem mestu. Potem pojde morebiti z nama.

Grm. Ah, premalo ga poznate. Zlepa ne opravimo nič.

Marta. Morebiti bo pa poslušal mene. — Ljubi gospod doktor, midva sva bila vedno prijatelja.

Blažič. Brez dvoma, milostiva gospa; saj ste svetovali svoji hčerki, da naj gre za menoj v blaznico, če še mara zame.

Marta. Moj Bog, odkod vé on to! Ni možno, da bi bil zvedel od koga. Kako si moremo to razložiti?

Grm. Čisto naravno, milostiva gospa. Taki blazniki so večkrat bistrovidci, kakor jih imenujemo znanstveniki, in njih stanje je magnetično bedenje v spanju. Kar je drugim skrito, to jim je časi čisto jasno; kar pa vedo vsi ljudje, to jim je zavito v temo, znak prave blaznosti. Mohamedani na primer imajo take ljudi vedno za preroke; no, in, in — človek bi govoril še več, toda oziri na splošne predsodke, oziri na vero in državni red so veliki in važni.

Blažič. Ali ga čujete, milostiva gospa, farizeja, ki postavlja smela načela in imenitne podmene in se hkrati plaho ozira, če ne pride s kakim zakonom in oblastvom in mogočnikom navzkriž; oziri sem, oziri tja, vsi okrog trebuha.

Jakob. Ali ga primem, gospod doktor?

Grm. Vi za jedno roko, jaz za jedno; gospod Marin, pomagajte!

Osmi prizor.

Gornik, Selma, prejšnji.

Blažič. Oh, prijatelj, o pravem času si prišel. Pomagaj mi; zopet me hočejo zapreti in zaprtega držati, dokler res ne zblaznim.

Gornik. Eno besedo, gospod doktor Grm! Jaz sem storil vse potrebne korake, da se še enkrat temeljito preišče dušno stanje našega prijatelja.

Grm. Dobro, gospod doktor; jaz ne ugovarjam nič; toda do tistega časa naj ostane pod mojim varstvom.

Gornik. Prepustite ga meni! Jaz sem Vam porok, da ne uide in da se mu ničesar ne pripeti.

Selma (*Grmu*). Storite tako, gospod doktor, tudi jaz Vas prosim.

Grm. Gosposdična Selma, nika ne mislite, da ima Blažič boljšega prijatelja od mene. A baš zaradi tega ga ne prepustim nikomur, dokler ga ne ozdravim temeljito.

Blažič. Jaz sem ozdravljen popolnoma in ne potrebujem nobenega zdravnika več.

Gornik. Gospod doktor, jaz Vas opozarjam, da sem že obvestil o tem slučaju novine, in da zaženem velik hrup.

Grm. In jaz obvestim državnega pravdnika, da uduši ves Vaš hrup.

Gornik. A če vidi in spozna vsak pameten človek, kdorkoli govori z doktorjem Blažičem, da je dušno popolnoma zdrav in razumnejši nego marsikdo, ki ga smatra za bebca, bi se vendar moralo popraviti,

kar je zagrešil nesrečni slučaj. Ne ene nespa-
metne besede ne izpregovori Blažič.

Grm. Dokler molči.

Gornik (*Blažiču*). Prijatelj, ali se spominjaš včerajšnjih dogodkov?

Blažič. Menim, da precej boljše nego ti in vsa go-
spôda tukaj.

Gornik. Ali veš, da so te zaprli v blaznico in zakaj?

Blažič. Da, ker sem uravnaval življenje po svojih pod-
menah, ne pa narobe.

Gornik. Gospod doktor, ali Vam ne govori zadosti
pametno in jasno?

Marin. Meni se zdi res popolnoma pameten.

Gornik. Ali potrebujemo še kakšnega dokaza?

Grm. Zdaj pa pride protidokaz. Ali ni prej vedno
trdil, da je frenologija veda, ki se ne moti, veda
vseh ved? In zdaj noče nič vedeti o njej. Ali ni
trdil, da je njegov sluga Jakob vzor vseh slug,
poštenjak od glave do petâ? In sedaj ga imenuje
lopova in tatu in sleparja.

Blažič. In ga bom tako imenoval in ne miroval, dokler
ne pride pod ključ.

Grm. In poprej vedno, da ni hudobnežev, ne tatov?
Krulec mu je bil blag človek, ki je nesrečno umrl,
vrl mladenič, ki ga je večna škoda: zdaj pa goni,
da je slepar, ki niti utonil ni, ampak da je prišel
v blaznico, v njegovo sobo, kamor ne sme nihče
brez mojega dovoljenja, ker jaz sem odgovoren
za vse, in slabo bi se mi godilo, ako bi zanemarjal
svojo službo.

Blažič. In vendar živi še Krulec in res je bil v blaz-
nici, kamor ga je bil pripeljal Jakob, in vzela sta
mi površnik in klobuk.

Grm (*Gorniku*). No, gospod doktor, ali potrebujemo
še kakšnega dokaza?

Marin. To je zopet popolna blaznost. Človek res ne
ve, kaj bi mislil in rekel.

Selma (*Gorniku*). Kaj menite Vi, gospod doktor?

Blažič. Gornik, ali se tebi tudi noró zdi, kar govorim? Ali naj rečem, da ste razen sleparja Jakoba vsi drugi zaslepljeni?

Gornik. Jaz pravim, da se prepričajmo najprej, je li vse tako, kakor govori Blažič.

Grm. Da se lahko prepričate, za to sem jaz tukaj. Četrť ure, predno smo konstatirali Blažičev beg, sem bil jaz po sobah, in takrat je kričal Blažič, da je v sobi Krulec, čujte! Krulec; in miril ga je Jakob.

Jakob. In kako je razgrajal! Srepa je gledal, tiščal pene, in lasje so mu stali po koncu. Gotovo se mu je bil prikazal utopljeni Krulec.

Grm. Halucinacije, nič drugega nego blaznostne halucinacije.

Jakob. Jaz sem ga miril, da se mu blede, da je to sama domišljija. Mislil sem že, da je pomirjen; nato mi pa uide, najbrž iz strahu pred Krulcem.

Blažič. Oj ta lažnik!

Grm. In prosim, gospôda, ali ni prej vedno trdil o Andreju Murnu, da je nevaren človek, ki se ga treba ogibati, morivec in razbojnik?

Blažič. Kar sem spoznal ljudi, je on najplemenitejši človek.

Grm. Slišite, kako govori sedaj?

Blažič. Da, storil sem veliko krivico; po videzu sem sodil. Njegova lobanja —

Jakob. Kaj pa moja lobanja, gospod doktor? Ali ni najpopolnejša?

Blažič. Da, pri tem lopovu je celo oblika lobanje hinavska, in vsak njegov ud laže zase in po svoje.

Gornik. Jaz res ne uvidim nobenega znaka blaznosti, le spoznanje, da ga je bila speljala na led njegova teorija. Ne li, mili prijatelj?

Blažič. „Mili prijatelj!“ Čemu tako sentimentalno! Zadostovalo bi „znanec“ ali „rojak“ ali „vrstnik“. „Vrstnik“, ta beseda ima nekako najširšit obseg; pod njo spraviš brez sile vsa svoja čuvstva.

- Marta.** Zdaj pa govori zopet precej čudno.
- Selma.** Oh, nikakor ne, mama, popolnoma razumno.
- Marin** (*Gorniku*). Gospod doktor, tu imate zahvalo za svoj zagovor. Toda če ga Vi razumete, dobro; jaz ga ne.
- Blažič.** Veste, gospod Marin, stvar je pa taka. Vi ste dober človek, a ne popolnoma dober, in slab, a ne popolnoma slab, prav junak za romane. Godi pa se na svetu vedno tako, da če se prepirata dva, se smeje tretji. Ali razumete?
- Marin.** Ne!
- Blažič.** Tedaj pa pojte Vi mesto mene z gospodom Grmom; Vam vzameta lahko Jakob in Krulec še mnogo več nego meni, ne mislim pameti, a denarja, ki je za pamet izboren namestek.
- Grm.** Jako pametno povedano. A kaj to pomaga? Po mnogih pametnih besedah se vedno zopet zmeša revežu. Mene kliče dolžnost, in jaz pozivljam gospôdo za priče, da nisem opravil zlepa ničesar.
- Gornik.** Jaz ostanem vendar pri tem, kar sem rekel, in ugovarjam proti vsakemu silovitemu postopanju.
- Grm.** In jaz, gospod doktor, zavračam najodločnejše vsak ugovor; in vsako oviro moram smatrati kot upor proti zakonitemu oblastvu. Ta je res lepa! Iz znanosti in učenosti se hoče dandanes norca delati že vsak lajik. Toda ne! Kajti še živimo v kulturni državi. — Jakob, primite gospoda doktorja! Ildimo! (*Jakob prime z eno roko Blažiča, z drugo odpre vrata; vstopi pa policaj.*)

Deveti prizor.

Prejšnji, policaj.

- Policaj.** Oprostite, gospôda! Zvedel sem, da je gospod doktor Grm tukaj in pridem povedat, da se je posrečilo meni in enemu pazniku ujeti ubeglega doktorja Blažiča.

Grm. Kaj se Vama je posrečilo?

Policaj. Ujela sva doktorja Blažiča, ki je ušel iz blaznice.

Gornik. Ujela? Doktorja Blažiča! Vidva?

Policaj. Da, in zunaj stoji pod nadzorstvom paznika iz blaznice.

Gornik. Ah, zanimivo! (*Pokaže Blažiča.*) Kdo pa je ta gospod tukaj?

Policaj. Vraga! Kdo pa je oni zunaj, ki pravi sam, da je Blažič, in govori zmedeno in prosi, naj ga popeljem v blaznico in izročim slugi Jakobu! Jaz stopim ponj.

Jakob. Čemu, čemu! Gotovo je kak nov norec; jaz ga kar sam spravim v blaznico.

Grm. Ne. Ostanite, ker Vas tu potrebujem.

Jakob. Gospod doktor, jaz pošljem paznika sem; ta revež zunaj naj gre pa z menoj, da se ne bo razburjal, kar je tako škodljivo.

Blažič. Ne! Ne pustite ga! Razjasniti se mora, kdo je ta človek, ki me tako zavida, da hoče mesto mene v blaznico.

Jakob. Jaz ga grem gledat.

Blažič. Nikamor mi ne pojdeš! Policaj zadostuje. (*Policaj ostavi sobo, vstopi pa Muren.*)

Deseti prizor.

Muren, prejšnji brez policaja.

Jakob. Potem pa mene ni treba tukaj. Čemu sem pa prišel? Jaz grem.

Gornik. Počakajte! Morebiti Vas spremlja policaj. Muren, zastavite mu pot!

Enajsti prizor.

Prejšnji, policaj s Krulcem, ki ima klobuk potegnjen na obraz.

Krulec. O frenologija, veda vseh ved! Oči se motijo, ušesa se motijo; frenologija se ne moti.

Jakob. Zopet nov bebec, zopet nov bebec! Kar s seboj ga vzemimo.

Blažič. Krulec je. Mojo suknjo ima in moj klobuk.

Krulec. Frenologija preiskuje lobanje in rešuje svetovne probleme.

Blažič. Nesramnež! Vzemite mu klobuk iznad oči, da ga natančneje vidimo.

Marin. Krulec, Krulec! Oj ti lopov! Kje pa je moj denar?

Krulec. Frenologija je vrhunec človeškega znanja.

Selma. To je res predrznost!

Krulec. O solnce moje noči!

Selma. Impertinentno!

Marin. Neumno.

Grm. Neprijetno, zelo neprijetno.

Blažič. Zamašite mu vendar usta!

Policaj. Res je Krulec. Torej se vendar nisem motil včeraj jaz, gospod doktor Blažič, ampak Vi.

Marin. Baš gospod doktor Blažič se ni motil.

Policaj. Zdaj pa se motite Vi, gospod Marin.

Krulec. Frenologija se nikdar ne moti; to je veda vseh ved.

Blažič. In to je tat vseh tatov. Jakob, ali ga poznaš?

Jakob. Jaz? Tega človeka? — Ne.

Blažič. Kateri izmed teh dveh je bolj prefrigan, tega jaz ne vem, to naj določi sodišče. In Vi, gospod policaj, boste kar oba vzeli s seboj.

Grm. Neprijetno, skrajno neprijetno!

Marin. Neprijetno, gospod doktor? Zakaj neprijetno? Narobe, jako prijetno je to! Iz srca me veseli, da se je tako srečno razvila ta zamotana zadeva.

Marta, Selma, ali vidita sedaj? Kaj sem jaz vedno trdil! Da je doktor Blažič mož, ki presega vse tovariše in vrstnike. Kako stoji zdaj pred nami! On je razkrinkal Jakoba, on ujel Krulca, sebe rešil iz blaznice —

Gornik. Krulca iz vode.

Grm. Neprijetna, sila neprijetna, skrajno neprijetna zadeva! Kot ravnatelj blaznice podelim jaz prijatelju Blažiču popolno prostost, popolno prostost. Toda, gospóda, prosil bi diskretnosti, diskretnosti!

Marin. Diskretnost je častna stvar, gospod doktor. A gospod doktor Blažič je bil vendar najpametnejši izmed nas vseh.

Grm. V enem oziru pač; a ozirov, gospod Marin, je več.

Blažič. Ah, kako se odpró človeku oči! In Vi, gospodična Selma, bi bili kmalu tudi dvojili o meni?

Selma. Kakor Vi o meni, gospod doktor. A spoznala sva menda oba, da je boljša tiha sreča od glasne nesreče. (*Mu poda roko.*)

Marta. In tihe sreče Vama želim, gospod doktor, za vse življenje.

Marin. In jaz čestitam obema. Če sem se pa morebiti ta čas, ko je bilo vse navzkriž, zmotil s kako besedo, ne zamerite, gospod doktor, saj ste se bili Vi tudi zmotili, mislim, o Andreju.

Gornik. In tudi o meni, dragi moj. Toda Bog te živi!

Blažič. Da, motil sem se, kar bridko obžalujem.

Marin. Ni treba, ni treba, gospod doktor. To poravnam jaz vse. Andrej, ti ostaneš pri nas in svatbo napravim tebi in Lojziki, da boš pozabil vseh sitnosti. Toda molči! Kje pa je Lojzika?

Dvanajsti prizor.

Lojzika vstopi, prejšnji.

Lojzika. Tu sem.

Marta. Že zopet prisluškovala?

Lojzika. Ah, kdo pa je to? Gospod Krulec! Ali niste utonili?

Krulec. Frenologija je veda —

Lojzika. On je; kako pogrkuje!

Jakob. Ali pa ni. Človek je človeku podoben. Krulec je utonil; to sem bral natisnjeno, in Vi, Lojzika, ste slišali njegov spomin.

Lojzika. Ali sem se pa zmotila. — Oh, da le utonili niste in da ne leti sum na mojega Andreja! — Odpusti, Andrej!

Muren. Komu pa, če tebi ne!

Blažič. In tudi meni, Andrej!

Muren. Čemu, gospod doktor! Saj ste me Vi vedno zagovarjali in trdili, da sem nedolžen.

Marin. Pusti to, Andrej! To je drugo poglavje.

Jakob (Blažiču). Gospod doktor, ker ostane Andrej pri gospodu Marinu, vzemite pa še Vi mene nazaj. Preiščite mi magari še enkrat lobanjo. — Molčal bom kakor grob.

Gornik. Ne, dragi moj! Sedaj bo treba govoriti. — Gospod policaj, odpeljite ta dva prijatelja!

Marin. Gospôda, prosim v obednico! (*Odhajajo.*)

Policaj (Jakobu in Krulcu). Idimo! — Gospodje, lahko noč!

Jakob. Gospod doktor, moja lobanja, moja lobanja!

Krulec. O frenologija, frenologija!

Grm (se obrne hitro nazaj). Oh, oh, oh, diskretnost!

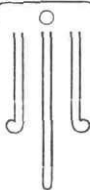

° **SAMI MED SEBOJ.** °

DRAMATIČEN PRIZOR.

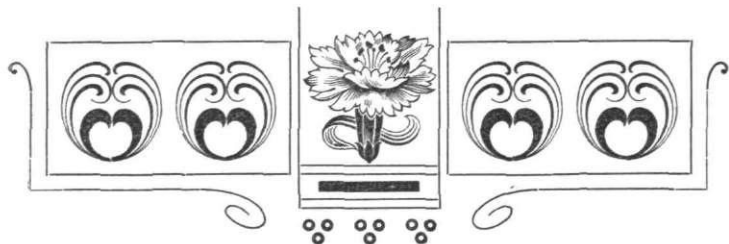
SPISAL

— F. I. DOLJAN. —

Sami med seboj.

Dramatičen prizor. Spisal F. J. Doljan.

Prizorišče: *Spalnica na poletenskem gradu grofa Dobrinskega.*

Grof, grofica.

Grof (*ležeč na otomani s prekrižanimi rokami pod glavo*).
Osem let zakona, osem let prepira! ... Kratka vsebina, malo zabavna zgodovina!

Grofica (*baveč se pred ogledalom s svojo frizuro in obleko*). In kdo je kriv?

Grof. No, to se razume, da jaz, samo jaz!

Grofica. Gotovo!

Grof. Če ti rečeš — kdo bi še dvomil potem? ... Ti nisi še nikdar ničesar trdila, kar bi ne bilo res!

Grofica (*se zasuče nekoliko nazaj*). S tisto tvojo vodeno ironijo mi le jenjaj!

Grof. Vodena ironija — hahaha, dobro! Ali ... govori torej resno! Glej, ako bi ti natanko premislila ...

Grofica (*razjarjena*). Ah, že zopet ta — fraza! Za Boga, kaj je treba tu še premišljati? Stvar je jako enostavna! Najina temperamenta sta pač različna in pa ...

Grof. In pa? ... Govôri, radoveden sem!

Grofica. Ah — molčim rajši!

Grof. Nenavadna čednost — molčanje pri ženski, zlasti pri tebi! Zato nimam pravega zaupanja! Prepričan sem, da zvem še danes vse tvoje skrivne misli!

Grofica. Že mogoče! Tudi ne vem, zakaj bi ti prizanašala!

Grof. (*vstane in se približa grofici*). Ali povej mi, draga moja, vendar enkrat, kaj hočeš prav za prav! . . .

Grofica. Ah, kolikokrat me boš še vprašal to? Ali ti nisem povedala že sto in stokrat? In če bi ti ne bila! Ali bi bilo tako težko ugeniti to?

Grof. No, seveda, če ne veš nič novega . . . če je samo to. — Toda meni se vse tako zdi . . .

Grofica. Ah, tebi se zdi! Glejte, glejte! Na dan torej s tvojo duhovitostjo!

Grof. Misli o moji duhovitosti, kakor hočeš, a toliko bistroumen sem vsekakor, da vem, kje tiči pravi vzrok tvoje čemernosti in nezadovoljnosti!

Grofica (*proti njemu obrnjena*). Torej? . . .

Grof (*zamahne z roko in se obrne vstran*). Tudi jaz rajši molčim!

Grofica (*malo razočarana*). Prav! . . . Pa molčiva! . . .

Sluga (*vstopi*). Za lawn-tenis je že vse pripravljeno na vrtu.

Grof. Že dobro! (*Ko sluga odide.*) Kaj si mislijo posli, ko čujejo vedno ta odurni ton . . .

Grofica. Tvoja stvar! Pa bi govoril drugače!

Grof. Jaz se premagujem, kolikor se dá! A gorje, kadar začneš ti! To gre skoz mozeg in kosti!

Grofica (*kričec*). Ti, ti — to je nesramno!

Grof. Že zopet! Kdo kriči zdaj, te vprašam. Jaz sem miren, jaz si prizadevam, ostati dostojen, a ti? Ne, imaš prav . . . najina temperamenta se ne bosta skladala nikoli!

Grofica. Veseli me, da uvidevaš tudi ti!

Grof. In kaj si obetaš od tega?

Grofica (*porogljivo*). Jaz se nadejam, da bodeš izvajal posledice.

Grof. Torej — ?

Grofica. Daj mi primerno rento in . . .

Grof. Ahà! Smo že skupaj! Ti bi torej šla?

Grofica. Rajši danes nego jutri!

Grof (*gre nekolikrat urno po sobi gori in doli*). Izborno! Izborno! Sicer pa se čudim samo tvoji odkritosrčnosti! Kajti to že davno čutim, da imaš nagnjenja . . . nagnjenja, kakor — ona princesinja, ki je pobegnila — s ciganom!

Grofica (*sarkastično*). Ona je že vedela, zakaj je storila to! Kajti bolje cigan, nego princ take kvalitete, kakor si n. pr. ti!

Grof (*s silo zatrši svoj srd*). Jaz te nisem nameraval žaliti!

Grofica. Kakor nikoli ne, kadar sem te pobila s svojimi argumenti! Toda ostaniva pri stvari! Ker vidiš torej, da ne gre in ne gre, storiva konec vsemu temu! Čemu se jeziti vsak dan, čemu si greniti življenje?

Grof. Konec, konec! Kako enostavno se tebi vse to zdi! . . . In škandal?

Grofica. Ah, škandal! . . . Smešno! Bolje očit en škandal nego sramota, nego nemoralnost, ki tiči v tako lažnivem zakonu, kakor je najin.

Grof (*se zasmije na glas*). Ah, to je moderna literatura, moderna literatura, drugega nič! To ni zrastle na tvojem zelniku, moja draga! In tvoje besede nikakor niso odkritosrčne!

Grofica. Kako moreš trditi to?

Grof. Da bi bilo tebi čisto vse eno . . . Pojdi, pojdi, to naj ti kdo drugi verjame! Dozdaj nisem še videl ženske, ki bi se tako hinavsko potajevala, kakor se potajuješ ti!

Grofica. No, v tem oziru si pač nimava kdovekaj očitati, kajti ti . . . Vpričo tujih ljudi bi me snedel najrajši . . .

Grof. Ali to je vendar le posledica moje logike! Jaz se hočem vendar izogniti . . .

Grofica (*poseže vmes*). In to, kar počnem jaz, je posledica moje logike! Vsak človek ima pač svojo logiko!

Grof. No, da — ali ti že posebno čudno!

Grofica. Ti se potajuješ . . . ti se kažeš zadovoljnega, srečnega, ker meniš, da bi trpela sicer tvoja čast.

Grof. In pri tebi? Kaj je pri tebi vzrok?

Grofica. To ostane — moja skrivnost!

Grof. Vsekakor . . . tvoji nagibi niso tako idealni, kakor so moji!

Grofica. Hahaha — ti pa idealnost! O ne bodi, ne bodi tako aboten in ne misli, da res verujem vse, kar bi mi rad natvezel! Hihih . . . tvoja čast! . . . Smešno!

Grof (*zopet užaljen*). Ti imaš jako paradokсне pojme!

Grofica. Jaz imam jako trezne, jasne pojme in nazore! A ti, ti si vedno domišljaš kaj, kar ni res! Ti lažeš tako, da verjameš sam sebi!

Grof. Kaj misliš zopet s tem?

Grofica. Ne ljubi se mi razlagati in zopet rajši molčim!

Grof. No, dobro, le molči! Ali jaz ti hočem zdaj povedati nekaj, iz česar posnameš lahko, da nisem tak domišljivec, kakor trdiš ti! Jaz ti hočem dokazati, da te poznam natanko, da ti vidim v srce! Ti bi ne silila morda vstran od mene, ko bi ti dajal priliko, da bi stregla svojim ekstravagantnim željam. O jaz vem dobro, kaj te miče in česa pogrešaš! Na tem samotnem gradu seveda . . .

Grofica. Le dalje, le dalje!

Grof. Tvoj vzor so francoske žene — žene, kakor nam jih opisujeta Prevost in Maupassant!

Grofica (*ponosno*). In če bi bilo temu tako? Če bi res hrepenela po prostosti? Do kakega zaključka bi prišla potem tista tvoja logika, s katero se tako rad ponašaš?

Grof. Moja logika je neizprosna! . . . Ženska je ali žlahten vrt, poln dehtečih cvetov, ali kup — smradu! Dokler je last enega moža, je biser, kakor hitro je deležnih njenih željá več moških — potem, no . . . dovoli, da se ne izrazim!

Grofica (*z vnemo*). Dobro, dobro! Ali zdaj odgovôri ti meni na neko vprašanje! . . . In vi moške? Kaj naj

stori žena, ki je dobila moža s tako preteklostjo, kakor je bila brez dvojbe tvoja?

Grof (*v zadregi*). Mož je kaj drugega nego ženska! Tako je bilo od nekdanj in bo tako . . . Je tudi popolnoma naravno!

Grofica. Ha, naravno! . . . Tu imamo zdaj tisto tvojo moraló! . . . Da, da, lahko govoriti zdaj in pridigovati ženi, ko si star in trhel! A če bi bil mlad . . .

Grof (*zadet*). Kolika podlost! V tem se kaže zopet plebejska kri!

Grofica. Bolje zdrava plebejska, nego skvarjena aristokratska kri!

Grof (*z vidnim namenom, žaliti svojo soprogo*). Kaj je bil že tvoj ded, kaj? . . . Krošnjar, če se ne motim. — Ne, pardon, tako neke vrste tvorničar! A tvoj oče se je z denarjem, ki ga je podedoval, pobaronil!

Grofica (*razjarjena*). Fej — kaka plemenitost! Oponašati lastni ženi kaj takega . . . ne, to presega vse meje!

Grof. Potreba je, opozoriti te včasí na to, kaj si! Morda boš potem malo bolj ponižna.

Grofica. Bolj ponižna? Zaradi tistih tvojih prednikov? . . . Kaj še! Zaničujem jih, kakor zaničujem tebe!

Grof (*srdit*). Onih se mi ne dotikaj!

Grofica (*odločno*). Zaničujem jih!

Grof (*dvigne besen pest*). Ti — ti . . . Moja potrpežljivost . . .

Grofica. Ah, udari, udari me! . . . Grof s toliko in toliko predniki, ki svojo ženo pretepava! Zares krasno! Rada bi znala, v čem se razločuje vzduh v teh dvoranah od vzduha v onihle majhnih kmetskih kočah!

Grof. Ti si kriva!

Grofica. Ti!

(*Zunaj se začuje, kako pridrdra voz. Oba izpremenita hipoma obraze.*)

Grof (*sede zopet na otomano, z mirnim, navadnim glasom*).
Baron je tu!

Grofica (*isto tako z izpremenjenim, navadnim glasom*).
In ona seveda!... Oh, ta ženska, kak nos ti ima!
Ona vé natanko, kako je z nama. Če le more,
me vpiči, češ, da sem nesrečna... In to me jezi!

Grof (*smejaje*). Z drugimi besedami: hudo ti de, da
tvoja prijateljica triumfuje! Triumfovala bi rajši ti!
Haha, zdaj smo skup s tvojo logiko!

Grofica. Res ne vem, zakaj bi se vsakdo smel vese-
liti moje nesreče! (*Ironično.*) A tebi, tebi je se-
veda za čast...

Grof. Da, meni je čast prva!

(*Zunaj se čujejo že stopinje.*)

Grofica (*sede k njemu na otomano in mu položi roke
okoli vrata*). Ne gleda me tako, kakor bi me hotel
požreti!

Grof (*jo objame okrog pasa*). Zbrati hočem vso svojo
ljubeznivost, kolikor mi je je ostalo iz prejšnjih
časov.

Grofica (*zaničljivo*). Ker zahteva tvoja čast tako!

Grof. In tvoja škodoželjnost...

(*Baron W. in njegova soproga vstopita naglo. Grof
in grofica odskočita, kakor bi jima prišel ta prihod po-
polnoma nepričakovano.*)

Baron. Pardon!... Drugo pot se dava napovedati!...
Jaz sem mislil, ker naju baš pričakujeta...

Grof. Nič hudega, nič hudega, ljubi baron! Nisem
mislil, da je že toliko ura! Žazabila sva se pač
nekoliko... Sicer pa naju ni nič sram; kaj, Ana?

Grofica. Ah — osmešila sva se! Sicer pa računava
na diskretnost! (*Stiska baronovki in baronu roko.*)

Grof. Ljubi baron, si greš morda prej mojo novo
puško ogledat, preden gremo na vrt?

Baron. Prosim! Prosim!

(*Grof in baron odideta.*)

Baronica. Kaj? . . . Ali je mogoče? . . . Ali smem verjeti svojim očem! . . . Ti in tvoj mož se še ljubkata?

Grofica (*v navidezni zadregi*). Ah — da sta naju morala zasačiti! . . . Prihodnje bode treba bolje paziti! . . . Ali če se hočeš že norčevati iz mene, vsaj ne blamiraj me in ne pravi nikomur o tem! Da kaj takega med zakonskimi ni več moderno, vem prav dobro tudi jaz!

Baronica (*z neodkritosrčnim pogledom*). No, veš, da ti odkrito povem, v takih stvareh se jaz ne obračam po modi! Jaz ne vem, zakaj bi svojega Arturja ne smela poljubovati, dokler me ljubi tako goreče, dokler me obožuje in dokler ga imam tudi jaz še rada! A da ste tudi pri vas še tako . . . Jaz sem mislila, da smo samo pri nas tako otročje srečni . . .

Grofica. Da, to je res sreča!

Baronica. Za eno izmed naju velika sreča! Če kaka meščanka ni srečna v zakonu — ona si lahko pomaga! Kaj de ženski takega stanu, če jo ljudje malo po zobeh vlačijo! Toda jaz, ali ti — moj Bog, to je kaj drugega! Saj veš, častni sveti — in kdo vé, kaj še! Ena izmed naju bi preveč riskirala! . . . Zato je treba previdnosti!

Grofica. Da, previdnosti! . . . To se pravi, dokler je tako, kakor je pri naju, ni treba previdnosti, ker se nimava ničesar bati!

Baronica (*v zadregi*). Ah, moj jezik žlabudra včasi, da sama ne vem, kaj!

Grofica. Pa pojdiva rajši na vrt! Moža že prideta za nama!

(*Odideta. — Grofin baron se vrneti skozi druga vrata.*)

Baron (*strmeč na otomano*). Veš, čislani prijatelj, da se doigravajo na tej otomani tako nežni prizori, tega bi nikdar ne bil verjel . . .

Grof (*smeje se*). Pojdi, pojdi! Kaj bi se delal tako! . . . Stavim kaj, da ni pri tebi prav čisto nič drugače!

Baron (*resen*). Motiš se, prijatelj! Jaz in moja žena se ne poljubujeva že dolgo več!

Grof (*čimdalje veseleji*). To naj kdo drugi verjame, ljubi baron!

Baron. Častna beseda, da je tako! Vem, da bi bilo bolje, da bi molčal, toda včasih začetim potrebo, da bi potožil komu!... Moja Ema že dolgo ni več, kakor bi morala biti!... Njene želje so zašle na pota...

Grof. Po katerih tvoje že davno hodijo, hahaha!

Baron (*osupel*). Toda jaz sem mož, dragi grof!

Grof. No, no, saj tudi ne rečem nič!... Jaz sem te hotel le opozoriti, da ni umestno, ako je mož prestrog svoji soprogi nasproti! Sicer pa sem do dobrega uverjen, da se glede baronice motiš!

Baron. Ah, ne! Ti seveda sodiš po sebi!... A pri nas je drugače!

Grof. Ne verjamem, ne verjamem, ljubi baron! Tvoja sentimentalnost je samo navidezna! Ti me hočeš imeti samo za norca! Morda zato, da bi te opravičeval, ako bi danes ali jutri zvedel kaj o tebi...

Baron. Eh, tako rahločuten nisem, da bi mi bilo tolikanj na tuji sodbi... Ali po pravici ti povem: ko sem te zalotil poprej s tvojo ženo v tako nežni situaciji, zaskelalo me je nekaj pri srcu... Taka ljubezen, taka sreča ob domačem ognjišču je vendar najlepše, kar si človek misliti more na svetu! Vse drugo se človeku prej ali slej pristudi!... Zavidam te, prijatelj, zavidam in se čutim nesrečnega, ker nimam tega, kar imaš ti!

Grof. Morda si pa sam kriv!

Baron. Ah — kje!... Kjer je kaj takega, je kriva zmeraj ženska, zapomni si to!

Grof. Jako tolažilno za me!... Pa tako daleč menda še nista, da...

Baron. Tako daleč, da razpravljava včasih, kako bi storila vsemu temu konec! Da bi se govorilo pri vaju o ločitvi zakona, se pač ne zgodi!

Grof. Bog ne daj!

Baron. No, vidiš!... Zdaj lahko sodiš, kako je pri naju!

Grof (*maje z glavo*). Kaj mi ne poveš!... Torej malce navzkriž sta si ti in tvoja milostiva...

Baron (*razjarjen*). Ah, kaj malce navzkriž! Že dolgo sva kakor pes in mačka drug proti drugemu!

Grof. Hahaha, hahaha! Kakor pes in mačka, praviš? Hahaha!... Ljubi baron, ti se izražaš včasih jako po plebejsko!... Pes in mačka!... Res dobro!

Baron. Ti se lahko smeješ, ko je pri vaju vse drugače!

Grof (*še vedno smeje se*). Da, v istini drugače! Jaz in moja žena sva pa — da vzamem tudi jaz prisposodobno iz živalstva — kakor dve mačici, dve ljubki, mladi mačici, ti rečem... veš taki, ki se zmeraj igrata in ližeta... Hahaha, pa saj si videl!... Kakor pes in mačka — pardon!... Kakor dve mladi mačici!... Toda zdaj pojdiva, zdaj pojdiva! Ženi sta že na vrtu!... Kakor pes in mačka — hahaha, hahaha! (*Odideta.*)

C08155_3892388

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIZNICA

00000436388

